

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΟΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΣΣ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΕΩΠΟΝΟΥ, ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΑΣ

ΤΟ ΚΛΑΔΕΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ,, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1931

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧ. 4

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΓΕΩΡΓΟΥ

ΑΡΙΘ 100

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Ν. ΑΠΑΤΣΙΔΗ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΥ 31
1931

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΟΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΣΣ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΕΩΠΟΝΟΥ, ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΑΣ

ΤΟ ΚΛΑΔΕΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ,, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1931

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧ. 4

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΓΕΩΡΓΕΥ

ΑΡΙΘ 100

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Ν. ΑΠΑΤΣΙΔΗ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΥ 31
1931

Ἐνευ σαφοῦς ἀναγραφῆς τῆς πηγῆς
ἀπαγορεύεται καὶ ἡ ἐν μέρει ἀναδη-
μοσίευσις τοῦ παρόντος βιβλίου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὸν τόπον μας, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, τὸ κλάδευμα τῶν ἐλαιοδένδρων ἢ γίνεται πολὺ ἄσχημα ἢ δὲν γίνεται καθόλου. Εἶναι ἐργασία τὴν ὁποῖαν οἱ ἐλαιοκαλλιεργηταὶ μας δὲν θεωροῦν ὡς ἀξίαν ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Μάλιστα εἰς ὠρισμένας περιφέρειας ἔχουν τὴν πολὺ κακὴ ἀντίληψιν ὅτι βλάπτει καὶ συνεπῶς ὅτι τὰ ἐλαιοδένδρα δὲν πρέπει νὰ κλαδεύωνται.

Μιὰ σοφὴ ὁμῶς παροιμία λέγει «ὅτι ἡ Ἑλῆὰ θέλει τρελλὸ νοικοκύρη». Κι' ἐννοεῖ ὅτι θέλει νοικοκύρη νὰ μὴ λυπᾶται νὰ τὴν κλαδεύῃ καλά. Αὐτὸς ἀκόμη ὁ Κολοιμέλας πρὸ 1900 περίπου ἐτῶν μᾶς διδάσκει ὅτι «ὅταν ὀργώνουμε τὴν Ἑλῆὰ τὴν παρακαλοῦμε νὰ παραγάγῃ, ὅταν τὴν κοπρίζουμε τὴν ἱκετεύουμε, ὅταν ὁμῶς τὴν κλαδεύουμε τὴν ἀναγκάζουμε νὰ καρποφορῇ». Στὴν Κρήτη ἐπίσης λένε—χωρὶς ὁμῶς καὶ νὰ τὸ ἐφαρμόζουν πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων—ὅτι: «κάλλιο μανάρι (δηλ. τσεκούρι) στὴν κορφὴ, παρὰ κοπρὰ (κοπριά) στὴ ρίζα».

Τὴν ἀλήθεια τῶν ἀνωτέρω συμβουλῶν δὲν ἔχουν προφανῶς καταλάβει οἱ κτηματῆαι μας. Διότι δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ κατ' ἄλλον τρόπον πῶς ὅλα τὰ ἐλαιοδένδρα τοῦ τόπου μας—πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων—πχρυσιάζονται τόσον παραμελημένα, τόσον ἀκλάδευτα.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ κλάδευμα δὲν εἶναι ἐργασία τὴν ὁποῖαν μπορεῖ νὰ κάνη μὲ ἐπιτυχία κάθε κτηματίας καὶ κάθε ἐργάτης, ὁ ὅποῖος μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ ἕνα πριόνι, ἢ ἕνα τσεκούρι, ἢ ἕνα ψαλίδι. Γιὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν βλέπουμε πολὺ συχνὰ δένδρα ποὺ μαρτυροῦν ὅτι τὰ ἐπεμελήθη ἕνας ξυλοκόπος καὶ ὅχι ἕνας κλαδευτής. Ἐμεῖς κάνουμε αὐτὴ τὴ διάκρισιν: «Ὅλοι μποροῦν νὰ κόψουν κλαδιὰ ἀπὸ τὰ ἐλαιοδένδρα, ἀλλὰ δὲν μποροῦν ὅλοι νὰ κλαδέψουν. Γιὰ τὸ κόψιμο τῶν κλαδιῶν χρειάζεται ἀπλῶς καὶ μόνο λίγη δύναμις. Γιὰ τὸ κλάδευμα χρειάζονται, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δύναμιν, μερικὲς ἀπλὲς γνώσεις καὶ ἀρκετὴ ἀντίληψις ἐκ μέρους τοῦ κλαδευτοῦ. Τῆς ἀπλὲς αὐτῆς γνώσεως δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἀποκτήσουν οἱ κτηματῆαι καὶ οἱ ἐργάται. «Ἀλλὰ χωρὶς

αὐτὲς καὶ χωρὶς τὴν ἀντίληψι δὲν μπορεῖ κανένας νὰ κλαδέψῃ».

Ὅσο εὐκολο εἶναι τὸ τυχαῖο κόψιμο τῶν κλαδιῶν τῶν ἐλαιοδένδρων, ἄλλο τόσο ἐπιζήμιο γιὰ τὸ δένδρο καὶ γιὰ τὸν κτηματία εἶναι συνήθως, καὶ τοῦτο γιατί ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ δένδρο τὰ κλαδιὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δίνουν τὸν περισσότερο καρπὸ. Ἐκτὸς αὐτοῦ εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξι τῶν λαιμάργων ἢ φαγάδων, οἱ ὁποῖοι δὲν δίνουν καρπούς, ἐνῶ ἀντιθέτως κρατοῦν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους τῆς περισσότερες θρεπτικὲς οὐσίες, τῇ περισσότερῃ δυνάμει τοῦ δένδρου. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Ἰταλὸς καθηγητὴς Ἀλόη γράφει σχετικῶς: «Ἐὰν τὸ κλάδευμα δὲν εἶναι μεθοδικόν, ἀντὶ νὰ εὐνοῇ τὴν καρποφορίαν τῆς Ἑληᾶς, συντελεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ καρποφορῇ καὶ νὰ γίνεταί ἄχρηστος».

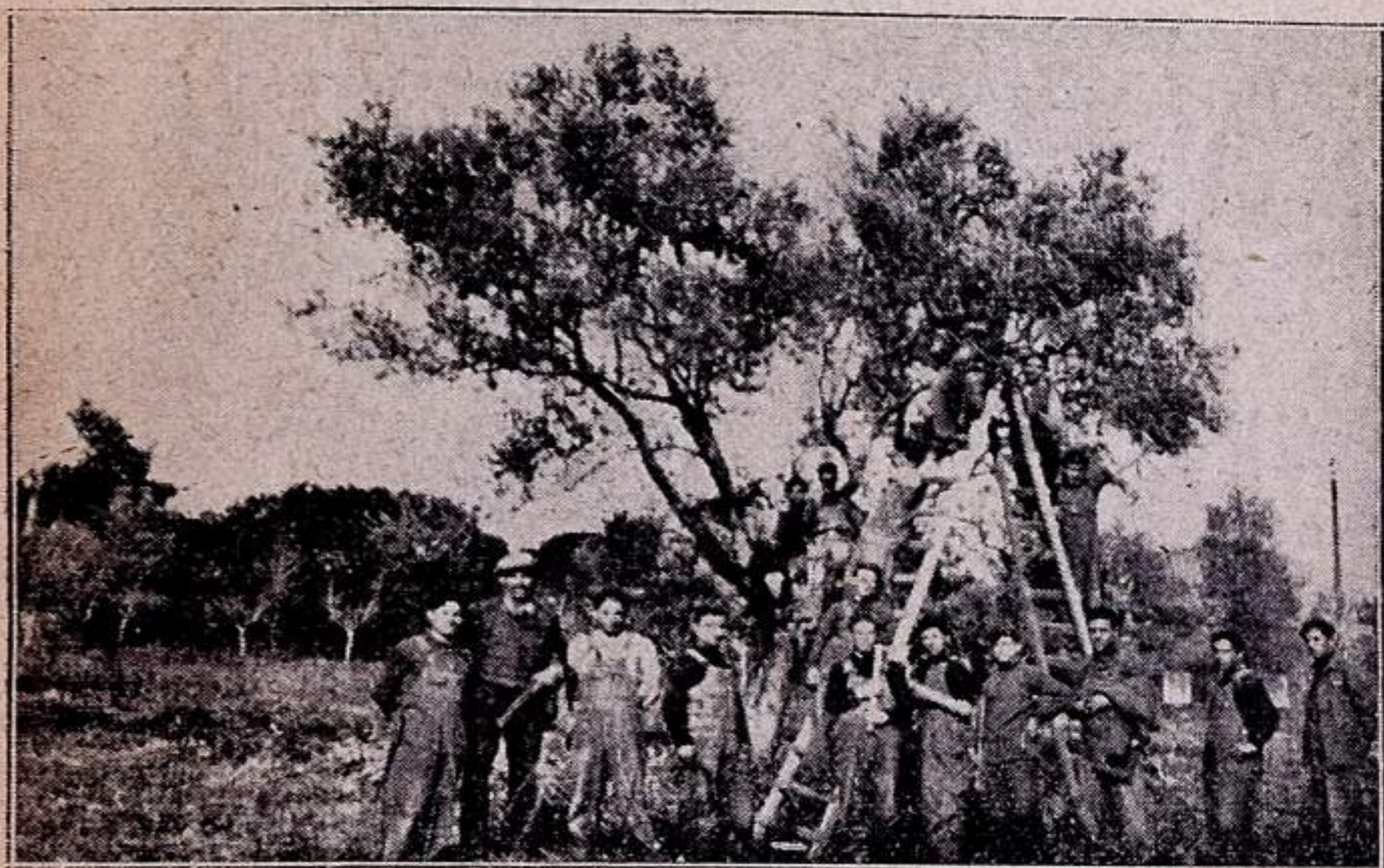
Ἀντιθέτως, τὸ καλὸ κλάδευμα συντελεῖ εἰς τὴν κανονικὴν καὶ μὲ σκοπὸν διανομὴν τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν, εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῶν περιττῶν κλάδων, τῶν ἀσθενῶν, τῶν ἐπιζημιῶν γιὰ τὴν καλὴν καρποφορίαν τοῦ δένδρου κλπ. κλπ.

Εἶπαμε πρὶν πάντω μιὰ ἰταλικὴ συμβουλή, ἥ ὁποία μᾶς διδάσκει ὅτι παρακχαλοῦμε τὴν Ἑληᾶ νὰ καρποφορήσῃ ὅταν τὴν λιπαίνουμε καὶ ὅτι τὴν ἀναγκάζουμε γι' αὐτὸ ὅταν τὴν κλαδεύουμε. Κατὰ τὴν ἀντίληψί μας ὅταν λιπαίνουμε μόνο τὴν Ἑληᾶ χωρὶς καὶ νὰ τὴν κλαδεύουμε μεθοδικά, χάνουμε ἀρκετά, γιατί μὲ μεθοδικὰ κλαδεύματα σὲ Ἑληᾶς ποὺ λιπαίνονται θὰ πέρνουμε πάντα πολὺ περισσότερη σοδειὰ ἀπὸ ὅση ἂν λιπάνουμε μόνον. Ἐπίσης μὲ μόνο τὸ καλὸ κλάδευμα καὶ χωρὶς λίπασμα ἢ κοπριά τὰ ἐλαιοδένδρα δίνουν πάντα καλλίτερη ἀπὸ πρὶν σοδειά.

Τὸ κλάδευμα τῆς Ἑληᾶς δὲν διδάσκεται βέβαια τόσον καλὰ μὲ τὰς ἐντύπους ὁδηγίας ἢ μὲ ἓνα βιβλιαράκι. Διδάσκεται ἐπὶ τῶν δένδρων μὲ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ κλαδεύματος στὰ χέρια. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ Κράτος καὶ τὰ διάφορα Ταμεῖα, τὸ Γεωργ. Ἐπιμελητήρια κλπ. Γεωργικοὶ Ὀργανισμοί, ποὺ ξέρουν ἢ κατὰλαβαν τὴ μεγάλη ἀνάγκη κλαδεύματος ποὺ ἔχουν τὰ δένδρα μας, ὡς ἐπίσης καὶ τ' ὅτι γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς καλὸς κλαδευτὴς πρέπει νὰ ἔχῃ μερικὲς ἀπλὲς μὲν ἀλλ' ἀπαραίτητες γνώσεις καὶ ἀντίληψι, ἐζήτησαν νὰ φέρουν ξένους ἐλαιοκλαδευτὰς (Ἰταλοὺς πρὸ παντός), οἱ ὁποῖοι θὰ χρησιμεύσουν ὡς δάσκαλοι τοῦ κλαδεύματος στὸν τόπο μας καὶ μάλιστα δάσκαλοι μπρὸς εἰς τὰ δένδρα καὶ μὲ τὸ πριόνι, τὸ τσεκούρι ἢ τὸ ψαλίδι στὰ χέρια. Οἱ ξένοι αὐτοὶ ἐλαιοκλαδευταὶ διδάχθησαν τὸ κλάδευμα σὲ πρῶτες γεωργικὲς Σχολὰς καὶ ἀσχολοῦνται σ' αὐτὸ ἀρκετὰ χρόνια. Γι' αὐτό, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἔχουν,

οσοι είναι καλοὶ καὶ ἱκανοὶ θέδαια κι' εἶναι οἱ περισσότεροι ἀφ' ὧν μᾶς στέλνουν, ἀρκετὴ πεῖρα, ποὺ εἶναι πάντα πολύτιμη.

Τὸ βιβλιόρακι μας αὐτὸ ἐκδίδεται χάρις εἰς τὴν εὐγενικὴν προσφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς Γεωργικῆς Ἑταιρείας, τῆς ὁποίας ἡ δρᾶσις καὶ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν διάδοσιν χρησίων πρακτικῶν ὁδηγιῶν εἰς τοὺς παραγωγοὺς εἶναι τόσο γνωστὰ, καὶ τὴν ὁποίαν,

(Εἰκὼν 1)

Μαθηταὶ τοῦ Γεωργικοῦ Σχολείου Ἀνδρέου καὶ Ἰφιγενείας Συγγροῦ τῶν Ἀναβρύτων (Κηφισσιᾶς) ἔτοιμοι ν' ἀρχίσουν τὸ κλάδευμα ἐνὸς ἐλαιοδένδρου τοῦ κτήματος. Γιὰ νὰ φθάνουν ψηλότερα χρησιμοποιοῦν τὴ διπλὴ σκάλα. (Πρωτ. 1929).

καθὼς καὶ τὸν ἐκλεκτὸν διευθυντὴν αὐτῆς κ. Π. Δεκάζον, ἐπωφελοῦμενοι τῆς σημερινῆς εὐκαιρίας, θερμότατα εὐχαριστοῦμεν.

Ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς μαθητάς μας τοῦ Γεωργ. Σχολείου Ἀνδρέου καὶ Ἰφιγενείας Συγγροῦ τῆς Ἑλλ. Γεωργικῆς Ἑταιρείας εἰς τὰ Ἀνάβρυτα (Κηφισσιᾶς), ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς ἐλαιοπαραγωγούς μας, περιέχει δὲ μὲ πᾶσαν δυνατὴν συντομίαν μερικὲς ὁδηγίες χρήσιμες γιὰ τὸ καλὸ κλάδευμα τῶν ἐλαιοδένδρων. Ἐπίσης ἀποβλέπει

νά δώση τῆς ἀπλῆς γνώσεις, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες σὲ κάθε ἐλαιο-
κλαδευτῇ γιὰ νὰ κάνη καλὸ κλάδευμα.

Ὁ ἀναγνώστης μας ἂς μὴ ζητήσῃ ἐδῶ μέσα θεωρεῖτες γιὰ τὸ
κλάδευμα κλπ. Ἄς μὴ ζητήσῃ ἐπίσης νὰ μάθῃ ἀπ' αὐτὸ πῶς κλα-
δεύουν σ' ἄλλα μέρη. Ἐμεῖς, ποὺ παρακολουθήσαμε τοὺς διαφο-
ρους τρόπους κλαδευμάτων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἰταλίας, τῆς
Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας, ποὺ ἔχουμε ἀκόμα ὑπ' ὄψει τὴν ἐγγραφή-
κε γιὰ τὸ κλάδευμα τῆς Ἑλλάδος ἕως σήμερα, καὶ ποὺ ἐπιβλέπουμε
καὶ διδάσκουμε τὸ κλάδευμα τῶν Ἑλαιοδένδρων εἰς τοὺς μαθητάς μας
τοῦ Γεωργ. Σχολείου Συγγροῦ, δὲν θὰ περιγράψουμε πρὸ κάτω τίποτε
περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι νομίζουμε ὅτι θὰ εἶναι χρήσιμο στοὺς μαθη-
τάς μας καὶ στοὺς ἐλαιοπαραγωγούς γιὰ νὰ πληροφορηθοῦν πῶς πρέπει
νὰ κλαδεύωνται τὰ ἐλαιοδένδρα στὸν τόπο μας.

Ἀθῆναι Ἰούλιος 1931

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΚΛΑΔΕΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΥΠ'ΟΨΕΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΛΑΔΕΥΜΑ

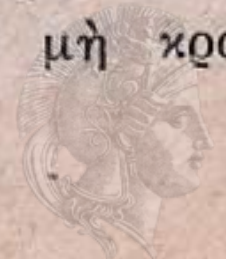
Εἶπαμε ὅτι ἓνας ἐλαιοκλαδευτής, γιὰ νὰ εἶναι καλός, πρέπει κατὰ τὸ κλάδευμα νὰ ἔχη μερικά πράγματα ὑπ' ὄψει του, τὰ κυριώτερα δὲ ἀπ' αὐτὰ εἶναι:

1. **Ὅτι ἡ καλὴ ἢ κακὴ καρποφορία** ἑνὸς δένδρου ποὺ κλαδεύουμε **ἐξαρτᾶται πάρα πολὺ ἀπὸ τὸ καλὸ ἢ κακὸ κλάδευμα ποὺ θὰ κάνουμε.**

Ὅπως εἶπαμε λίγο πρὶν, τὸ καλὸ κλάδευμα γίνεται ἀπὸ ἄνθρώπους ποὺ ξέρουν τὴ δουλειά τους καλὰ καὶ ποὺ, φυσικά, δὲν κόβουν τοὺς πλαγίους καρποφόρους κλαδίσκους γιὰ νὰ ἀφήσουν τοὺς λαίμαργους, ποὺ εἶναι ζωηρότεροι, οὔτε τοὺς ἴσιους ἢ τοὺς γερούς γιὰ νὰ διατηρήσουν τοὺς στραβούς ἢ ἀσθενικοὺς κλάδους, ποὺ δὲν ἀφίνουν παραφυάδες στὴ ρίζα τοῦ δένδρου ἀλλὰ τῆς κόβουν γιὰτὶ καταναλίσκουν τροφὲς χωρὶς τίποτα ν' ἀποδίδουν, κ.λ.π. Κι' ἂν ἐδῶ στὸ χαρτὶ καταλαβαίνει εὐκόλα κανεὶς πῶς οἱ ἀσθενικοὶ καὶ οἱ λαίμαργοι πρέπει νὰ κόβωνται, στὸ δένδρο ἀπάνω πρέπει νὰ ξέρη γιὰ νὰ μπορῇ νὰ τοὺς βρῇ καὶ νὰ μὴ κόβῃ ἄλλους ἀντ' ἄλλων.

2. **Ὅτι σκοπὸς τοῦ κλαδεύματος εἶναι νὰ διορθώνωνται ἡ φυσικὲς τάσεις τῶν διαφόρων ποικιλιῶν,** λαμβανομένου πάντοτε ὑπ' ὄψει τοῦ κλίματος, ἐδάφους κλπ., νὰ προσέχῃ δὲ κανεὶς νὰ κρατᾷ κάποια ἀναλογία μεταξὺ ριζῶν καὶ φυλλώματος.

Ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, ποὺ φαίνονται πολὺπλοκα, θὰ ποῦν σ' ἀπλὴ γλῶσσα ὅτι ὅλες ἡ ποικιλίαι δὲν κλαδεύονται τὰ ἴδια, κι' ἀκόμα ὅτι ἡ αὐτὴ ποικιλία, ἂν μὲν εἶναι σὲ ἔδαφος γόνιμο, θέλει διαφορετικώτερο κλάδευμα, ἂν δὲ σὲ ἔδαφος φτωχό, διαφορετικώτερο. Ἡ καλαματιανὴ χοντροληὰ π.χ. ποὺ εἶναι δένδρο, ὑπὸ κανονικὰς συνθῆκας μεγαλόσωμο καὶ ζωηρό, πρέπει νὰ μὴ κρατιέται

στὸ κλάδευμα (δηλ. νὰ μὴ κλαδεύεται πολὺ) ὅσο μιὰ ἄλλη Ἑληὰ δι-
πλανή της, πὺν δὲν ἔχει τάσεις νὰ γίνεται ὅσον ἡ καλαματιανὴ χον-
τροληὰ μεγάλη καὶ δυνατή. Ἐπίσης ὅτι ἡ ἰδία καλαματιανὴ χοντρο-
ληὰ, ὅταν εἶναι φυτευμένη σὲ πλούσιο χωράφι, πρέπει νὰ τὴν κλα-

(Εἰκὼν 2)

Εληὰ μὲ μικρὲς παραφυάδες εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ κορμοῦ (Πρωτ. 1930).

δεύουμε *λιγώτερο*, ἐνῶ μποροῦσε νὰ τὴν κλαδεύουμε *πολὺ περισ-
σότερο* ὅταν εἶναι σὲ φτωχὸ ἔδαφος. Ἀκόμα ὅτι σὲ ἑδάφη δροσερὰ
(ὄχι ὑγρὰ βέβαια), ἢ σὲ ἑδάφη πὺν ποτίζονται, ἡ Ἑληὰς δὲν πρέπει
νὰ κλαδεύονται *τόσο ὅσο* σὲ ἑδάφη στεγνὰ ἢ ξερά.

Αὐτὰ βέβαια μὲ τὴν προϋπόθεσι ὅτι δὲν συντρέχουν ἄλλοι λό-
γοι πὺν θὰ μᾶς ἀναγκάζουν νὰ τροποποιήσουμε τοὺς τρόπους αὐτοὺς

τοῦ κλαδεύματος, π.χ. ὅταν τὰ δένδρα εἶναι πολὺ πυκνά, ὅπως σὲ μερικὰ μέρη τοῦ κάμπου τῆς Ἀμφίσσης κλπ. (συνήθως σὲ ἀπόστασι 4—5 μέτρων) ὅπου, ἀφοῦ δὲν ἐννοοῦν νὰ τὰ ἀρσιώσουν, πρέπει νὰ τὰ κλαδεύουν βαθύτερα καὶ νὰ μὴ ἀφήνουν νὰ μπερδεύωνται τὰ κλωνάρια τους, μολονότι καὶ τὸ ἔδαφος ποὺ βρίσκονται εἶναι ἀρκετὰ γόνιμο καὶ καταφέρνουν νὰ τὰ ποτίζουν. Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀκόμη οἱ κλαδευταί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ξέρουν καλὰ τὴν δουλειά τους, καλλίτερο εἶναι νὰ εἶναι καὶ ντόπιοι. (1)

Εἶπαμε ὅτι πρέπει νὰ προσέχη κανεὶς νὰ βαστάῃ μὲ τὸ κλάδευμα μιὰ ἀναλογία μεταξὺ ριζῶν καὶ φυλλώματος τῆς Ἑληᾶς. Ἀλλὰ μήπως μποροῦμε νὰ δοῦμε πόσες εἶναι ἡ ρίζες; Ὁχι βέβαια, ποτέ. Ἐχουμε ὅμως ἓνα ἄριστο τρόπο νὰ ἐξακριβώσουμε ἂν ὑπάρχει αὕτῃ ἡ ἀναλογία μεταξὺ ριζῶν καὶ φυλλώματος, **κι' αὐτὸς εἶναι τὸ μῆκος τοῦ νέου βλασταριοῦ ποὺ κάθε χρόνο πετάει ἡ Ἑληά.** Ἔτσι Ἑληές ποὺ βγάζουν μεγάλο βλαστάρι κάθε χρόνο (καὶ δὲν ἐννοοῦμε βέβαια τοὺς λαιμάργους ἀλλὰ τοὺς πλαγίους κλώνους) σημαίνει πῶς ἔχουν ρίζες ἀρκετὲς καὶ βρίσκονται σὲ εὐφορο μέρος. **Αὐτὲς τῆς Ἑληᾶς πρέπει νὰ τῆς κλαδεύουμε λιγώτερο, νὰ τῆς κλαδεύουμε ἐλαφρότερα,** γιατί, μὲ τὴ δύναμι ποὺ ἔχουν, ἂν τῆς κλαδεύουμε βαθειά, θὰ πετάξουν τὸν ἄλλο χρόνο πολλοὺς λαιμάργους, δηλ. κλαδιὰ ἄχρηστα ποὺ ἐξαντλοῦν τὸ δένδρο καὶ πρέπει γι' αὐτὸ νὰ ξανακοποῦν. Ἀντιθέτως Ἑληές μὲ μικρὸ βλαστάρι θὰ πῇ ἢ ὅτι τὸ χῶμά τους εἶναι φτωχό, δηλ. τοῦ λείπουν λιπάσματα, ἢ ὅτι εἶναι πολὺ ξηρό, ἢ ὅτι τὸ φύλλωμά τους εἶναι δυσανάλογο πρὸς τῆς ρίζες.

Σ' ὅλες αὐτὲς τῆς περιπτώσεις τὸ βαθύτερο κλάδευμα εἶναι ἐπιβεβλημένο, **κι' αὐτὸ** γιατί ἔτσι λιγοστεύουν ἢ κορφεῖς τοῦ δένδρου ποὺ εἶναι ἀναγκασμένο νὰ θρέψη καὶ μεγαλώσῃ, **κι' ἐκεῖνες** ποὺ μένουν μεγαλώνουν πιὸ πολὺ. Θὰ ποῦμε δὲ πιὸ κάτω γιατί πρέπει νάχουν καλὸ νέο βλαστάρι τὰ ἐλαιόδενδρά μας.

3. **Ὅτι τὰ ἐντελῶς ὄρθια κλωνάρια,** ποὺ βγαίνουν περὶ τὸ κέντρον τοῦ δένδρου καὶ ἀναπτύσσονται πολὺ γρήγορα, **εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὅποια λέμε λαιμάργους κλώνους,** οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ εἶναι παραγωγικοί, μᾶς ἀπορροφοῦν τῆς περισσότερες τροφές. Γιὰ τὸν

(1). Ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἴδε καὶ τὸ ὄρθρον μου «τὸ κλάδευμα τῶν ἐλαιοδένδρων καὶ οἱ ἰταλοὶ ἐλαιοκλαδευταί». Δελτίον Ἑλληνικῆς Γεωργικῆς Ἑταιρείας Ἀπρίλιος 1928.

λόγο τοῦτο τὰ κλωνάρια αὐτά, ἂν τὰ ἀφήσουμε, μέσα σὲ δυὸ—τρία χρόνια μεγαλώνουν πολύ. Λαίμαργοι ἐπίσης εἶναι καὶ οἱ κλῶνοι ποὺ βγαίνουν στὸ ἐπάνω μέρος ἄλλων πλαγίων κλάδων τοῦ δένδρου καὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐντελῶς ὄρθιοι. Κι' αὐτοὶ φαίνονται ἀμέσως ἀπὸ ἓνα ἐξησκημένῳ μάτι κλαδευτοῦ ποὺ, ὅταν εἶναι καλός, τοὺς κόβει μὲ τὸ ψαλίδι τὴν κορυφή. Ἔτσι ἀναγκάζει τὰ πλάγια μάτια κάτω ἀπὸ τὴν ψαλιδιὰ νὰ πετάξουν κι' ὁ κλαδίσκος τὸν ἄλλο χρόνο γίνε-ται παραγωγικὸς ἐνῶ ἦτανε λαίμαργος.

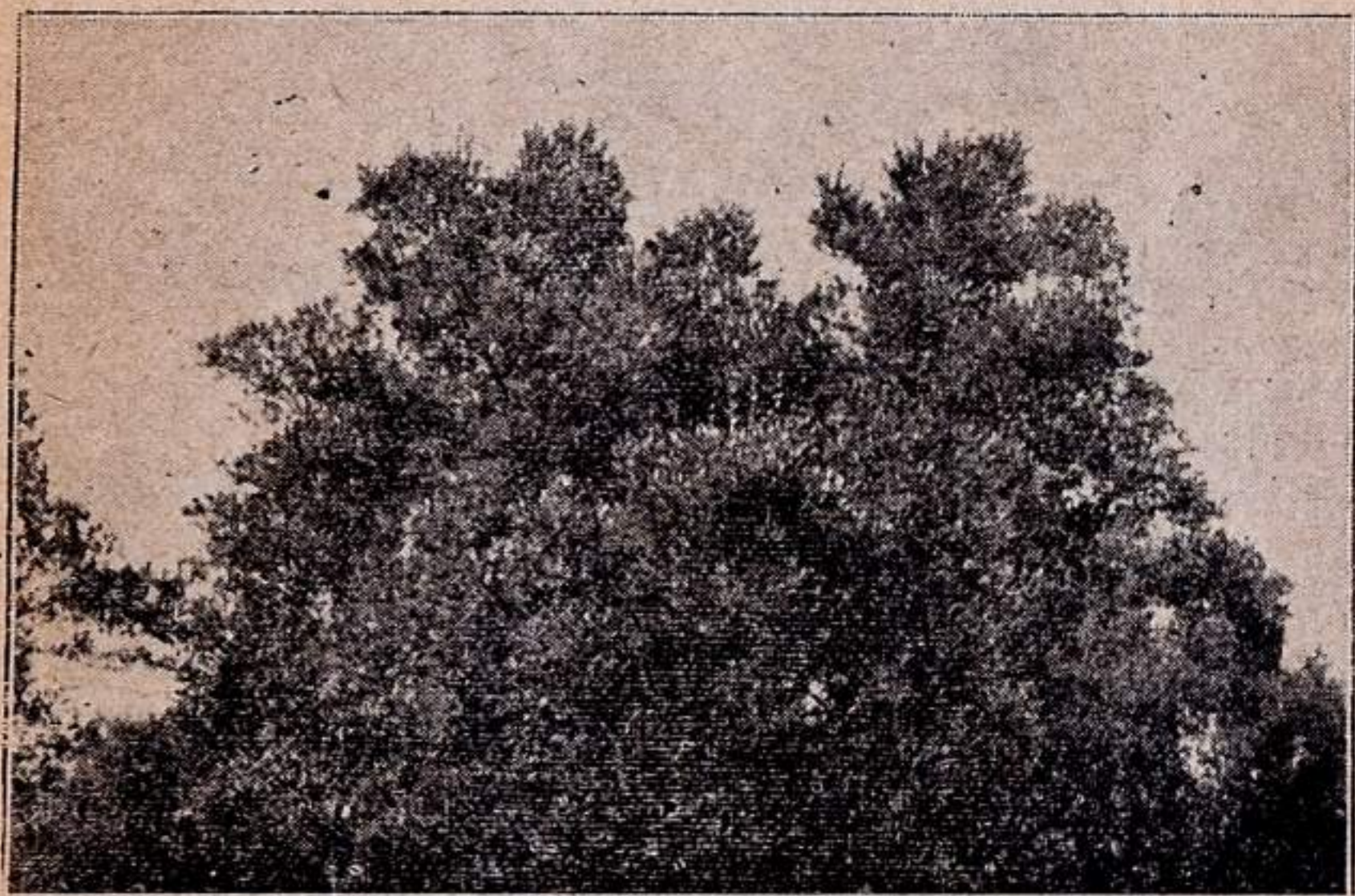
4. **Ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ καρποῦ δένει ἐπάνω στὰ πλάγια καὶ σὲ κεῖνα ποὺ πέφτουν πρὸς τὰ κάτω κλωνάρια,** τὰ ὁποῖα γι' αὐτὸ λέγονται καὶ **καρποφόρα.** Συνεπῶς Ἑλῆὰ μὲ πολλοὺς πλαγίους κλώνους μπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ πολὺ περισσότερον καρπὸ ἀπὸ μιὰ ἄλλη, ἴδια περίπου, ποῦχει πολλοὺς λαιμάργους. Ἀλλὰ μεγάλη καρποφορία θὰ πῇ μεγάλη ἐξάντλησι τοῦ δένδρου, πρᾶγμα ὅχι ἐπιθυμητό, γι' αὐτὸ δὲ στὰ φτωχὰ ἐδάφη πρέπει νὰ ἀραιώνουμε καὶ τὰ πλάγια αὐτὰ κλωνάρια, ἐνῶ μπορούμε ν' ἀφήνουμε περισσότερα ὅταν ἡ Ἑλῆς μας εἶναι δυνατές.

Ἡ περίπτωση τῆς ἐξαιρετικῆς καρποφορίας ἑνὸς δένδρου ποὺ δὲν εἶναι καὶ πολὺ δυνατό, ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐξασθενίσεως ποὺ προκαλεῖ γιὰ τὰ ἐπόμενα 1—2 χρόνια, δὲν μᾶς φέρνει μεγάλο κέρδος οὔτε τὸν ἴδιο χρόνο τῆς καρποφορίας, γιατί τότε οἱ καρποὶ γίνονται μικρότεροι καὶ ἔχουν λιγώτερο λάδι.

5. **Τὰ ἄνθη καὶ συνεπῶς οἱ καρποὶ τῆς Ἑλῆς βγαίνουν σὲ κλωνάρια τοῦ προηγούμενου χρόνου.** Ἔτσι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ καρποφορία ἂν μὴ τὸν προηγούμενο χρόνο τὸ δένδρον ἔχει βγάλῃ νέους κλαδίσκους. Αὐτὸ τὸ γεγονὸς εἶναι ὁ λόγος πρὸς ἡ Ἑλῆς καρποφοροῦν συνηθῶς κάθε δύο χρόνια, γιατί τὸν ἓνα χρόνο, παραφορτωμένες ἄνθη καὶ φορτωμένες καρπὸ, ἀκόμα δὲ γεμάτες ἀπὸ πάρα πολλοὺς πλαγίους κλαδίσκους, δὲν ἔχουν δυνάμεις τόσες πολλές νὰ ἐπαρκέσουν καὶ στὴ καλὴ καρποφορία καὶ στὴν ἀνάπτυξι νέου βλασταριοῦ, ποὺ τὸν ἐπόμενο χρόνο θ' ἄχῃ ἄνθη καὶ καρπὸ. Γι' αὐτὸ ἀκόμα ἓνα μεθοδικὸ κλάδευμα ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ἂν μὴ νὰ κάνη τὰ ἐλαιόδενδρα νὰ καρποφοροῦν τὸ ἴδιο κάθε χρόνο, τοῦλάχιστον νὰ δίνουν τὸν ἓνα πρὸς τὸν ἄλλο λιγώτερο, καὶ ὅχι τὸν ἓνα χρόνο πολὺ καὶ τὸν ἄλλο καθόλου καρπὸ, ὅπως συμβαίνει συχνὰ σὲ μᾶς.

6. **Ὁ καλὸς ἐλαιοκλαίευτῆς πρέπει ν' ἄχῃ ἀκόμα ὑπ' ὄψει τοῦ ὅτι,** ἀνεξαρτήτως ἄλλων λόγων (π. χ. βροχές, νοτιᾶς κλπ.)

ποὺ μποροῦν νὰ ἐμποδίσουν περισσότερο ἢ ὀλιγώτερο τὸ δέσιμο τῶν ἀνθέων, ἡ ἀναλογία τοῦ δεσίματος αὐτῶν εἶναι ἀρκετὰ μεγαλει-
τέρα ὅταν τὸ δένδρο εἶναι καλοκλαδευμένο, δηλ. τὰ κλωνάρια του
δὲν εἶναι πυκνά, καὶ ἔτσι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀερίζονται καλὰ κι' ἀφ' ἑτέρου
τὰ βλέπει ἀρκετὰ ὁ ἥλιος. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τὰ ἀκλάδευτα

(Εἰκὼν 3)

Τὸ φύλλωμα μιᾶς χονδροληᾶς τῆς Ἀμφίσσης ποὺ εἶναι πυκνὸ γιατί
εἶναι ἀκλάδευτο ἀπὸ πολλῶν χρόνων (Πρωτ. 1929).

δένδρα μὲ πυκνὸ φύλλωμα δὲν ἔχουν πολὺ καρπὸ παρὰ στὰ ἐξωτερικὰ
κλωνάρια ποὺ κι' ὁ ἥλιος τὰ βλέπει καὶ περισσότερο ἀερίζονται.

7. Ὅτι ἓνα καλοκλαδευμένο δένδρο δὲν πρέπει ποτὲ
νὰ ἔχη κλωνάρια ψηλὰ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη
χαμηλὰ πολὺ, γιατί τὰ ψηλὰ κλωνάρια τραβᾶνε περισσότερους
χυμοὺς κι' ἔτσι καταντάει τὸ δένδρο ν' ἀναπτύσσεται μονόπαντα.
Ἐπίσης δὲν πρέπει ν' ἀφήνουμε κλωνάρια μακρὰ ἀπὸ τὴ μιὰ πάντα
καὶ κοντὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Πρέπει ὅλες ἡ ἄκρες τῶν κλωναριῶν νὰ
βρίσκονται περίπου στὴν ἴδια ἀπόστασι ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ δέν-
δρου, ὥστε ὅλα ἐξ ἴσου νὰ μοιράζονται τῆς τροφῆς καὶ νὰ μὴ σκιάζῃ
τὸ ἓνα τ' ἄλλο.

8. Ὅτι κόβοντας τὴν κορυφὴ ἐνὸς κλαδίσκου τὸν ἀναγ-

κάζουμε νὰ βγάλη παρακλάδια. Ἐπίσης ὅτι κόβοντας τὸ ἓνα ἀπὸ δύο ἀντίθετα κλωνάρια καταφέρνουμε ὥστε τὸ ἄλλο ποὺ μένει νὰ δυναμώσῃ πολὺ, μάλιστα δὲ ὅταν τραβάει πρὸς τὰ πάνω.

9. **Ὅτι ἡ ἐποχὴ τοῦ κλαδεύματος** γιὰ τὰ κλιμά μας ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Δεκέμβριο ἢ Γεννάριον καὶ κρατάει ἕως τὴν ἐποχὴ ποὺ θ' ἀρχίσουν νὰ πετᾶνε νέο βλαστάρη ἢ Ἑληές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

ΤΙ ΣΚΟΠΟΥΣ ΕΧΟΥΝ ΤΑ ΚΛΑΔΕΥΜΑΤΑ

Τὰ κλαδεύματα τῆς Ἑληᾶς, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων δένδρων, ἔχουν τοὺς ἑξῆς κυρίως σκοπούς.

1. **Νὰ δώσουν τὸ κατάλληλον σχῆμα εἰς τὰ δένδρα.**
2. **Νὰ ἀφαιροῦν τὰ ξερὰ ἢ ἄρρωστα κλαδιὰ ἢ καὶ νὰ συντελοῦν εἰς τὴν πρόληψιν ἢ θεραπείαν ἀσθενειῶν.**
3. **Νὰ βελτιώνουν ἢ καὶ ἀνανεώνουν τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων.**
4. **Νὰ διευκολύνουν τὴν καλὴ καὶ κανονικὴ καρποφορίαν.**

1. ΤΟ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΕΡΟ ΣΧΗΜΑ ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΔΕΝΔΡΩΝ

Ὅλοι βέβαια γνωρίζουμε ὅτι τὸ σχῆμα τῶν δένδρων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ, πολὺ δὲ περισσότερον νὰ διατηρηθῇ, ὅπως ποιεῖ νὰ περιγραφῇ ἀπὸ ἓνα βιβλίον ἢ νὰ σχεδιαστῇ σ' ἓνα σχέδιον. Συνεπῶς δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ ὅτι πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ φροντίζουμε γιὰ τὴ διαμόρφωσιν τοῦ σχήματος κόβοντες χρήσιμους κλάδους.

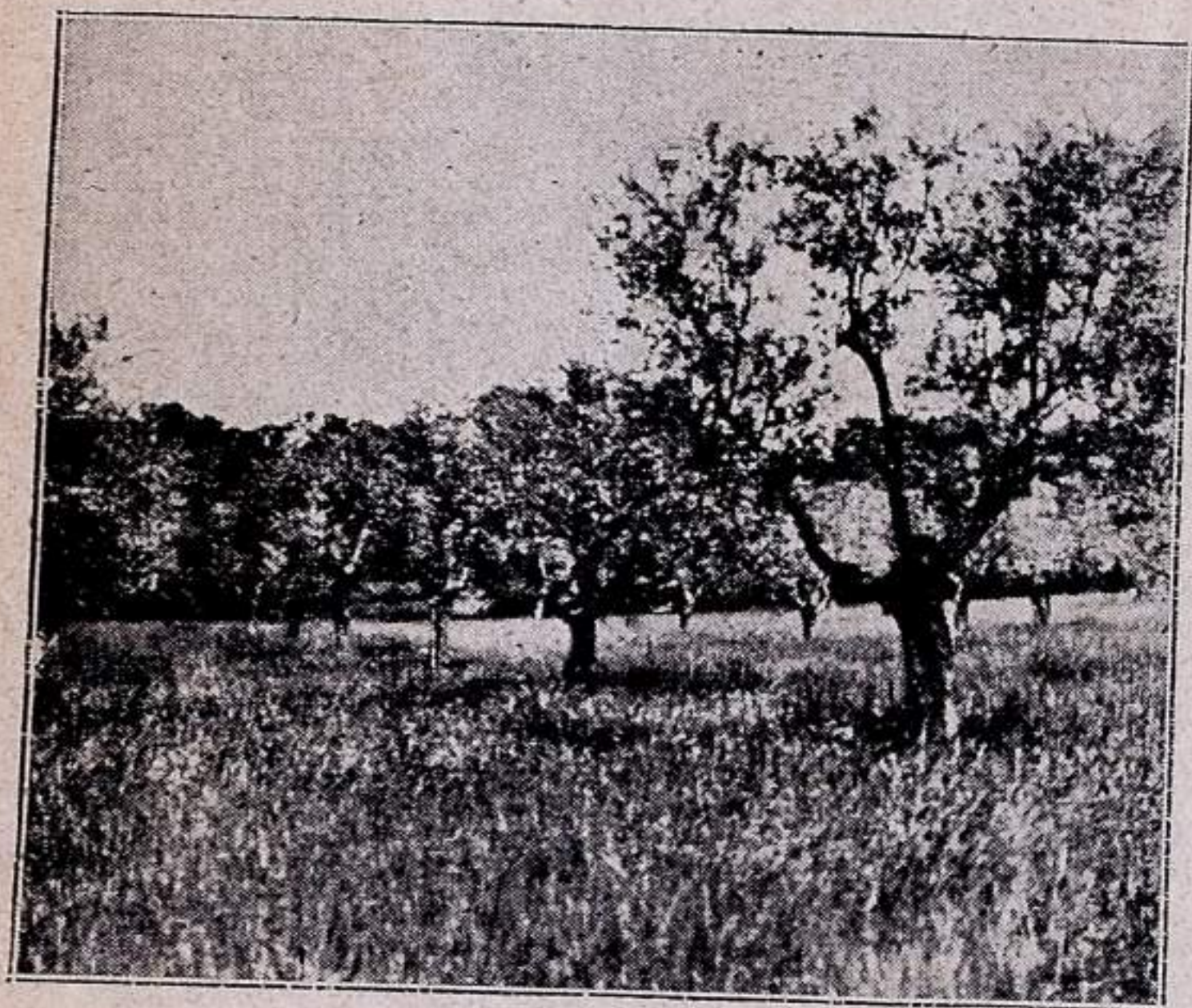
Εἰς μερικὰ μέρη τῆς Ἰταλίας κλάδευμα τῶν ἐλαιοδένδρων ἐννοοῦν τὴ διαμόρφωσιν ἐνὸς σχήματος. Εἰς ἄλλα πάλιν δίνουν στὰ δένδρα σχῆμα μᾶλλον ἡμισφαιρικόν (σὰν ὀμβρέλλα) ἢ καὶ ἐλεύθερον, καὶ προσέχουν ἰδιαιτέρως νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν καλλιτέρα καὶ κανονικωτέρα καρποφορίαν τῶν δένδρων. Τρία κυρίως εἶναι τὰ σχήματα τὰ ὅποια δίνουν εἰς τὰ ἐλαιοδένδρα.

- α) Τὰ κυπελλοειδῆ.
- β) Τὸ ἡμισφαιρικόν (ποὺ μοιάζει σὰν ὀμβρέλλα) καὶ
- γ) Τὸ ἐλεύθερον

Κυπελλοειδῆς λέγεται τὸ σχῆμα τοῦ δένδρου ὅταν αὐτὸ μοιάζει σὰν μιὰ κούπα ἢ ἓνα ποτήρι ἀνοικτό (εἰκ. 4). Σ' αὐτὸ τὰ κλαδιὰ εἶναι

γύρω—γύρω, στὴ μέση δέ, τὸ κέντρον τῆς Ἑληᾶς, δὲν ὑπάρχουν κλαδιά, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἥλιος τὸ μεσημέρι βλέπει ἐλεύθερα τοὺς κυριωτέρους κλώνους. Ἔτσι τὰ κλωνάρια ποὺ εἶναι γύρω—γύρω καὶ γενικώτερα ὁλόκληρο τὸ δένδρο ἔχει ἄρκετὸ ἥλιο. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ κυπελλοειδὲς σχῆμα φροντίζουν νὰ τὸ δίνουν εἰς τὰ βορειότερα μέρη, ὅπου ὁ ἥλιος δὲν εἶναι τόσο καυστικὸς ὅσον εἰς τὰ μεσημβρινώτερα κλίματα.

Εἰς τὸν τόπο μας τὰ ἐλαιόδενδρα, ἢ πρέπει νὰ ἔχουν ἡμισφαιρι-

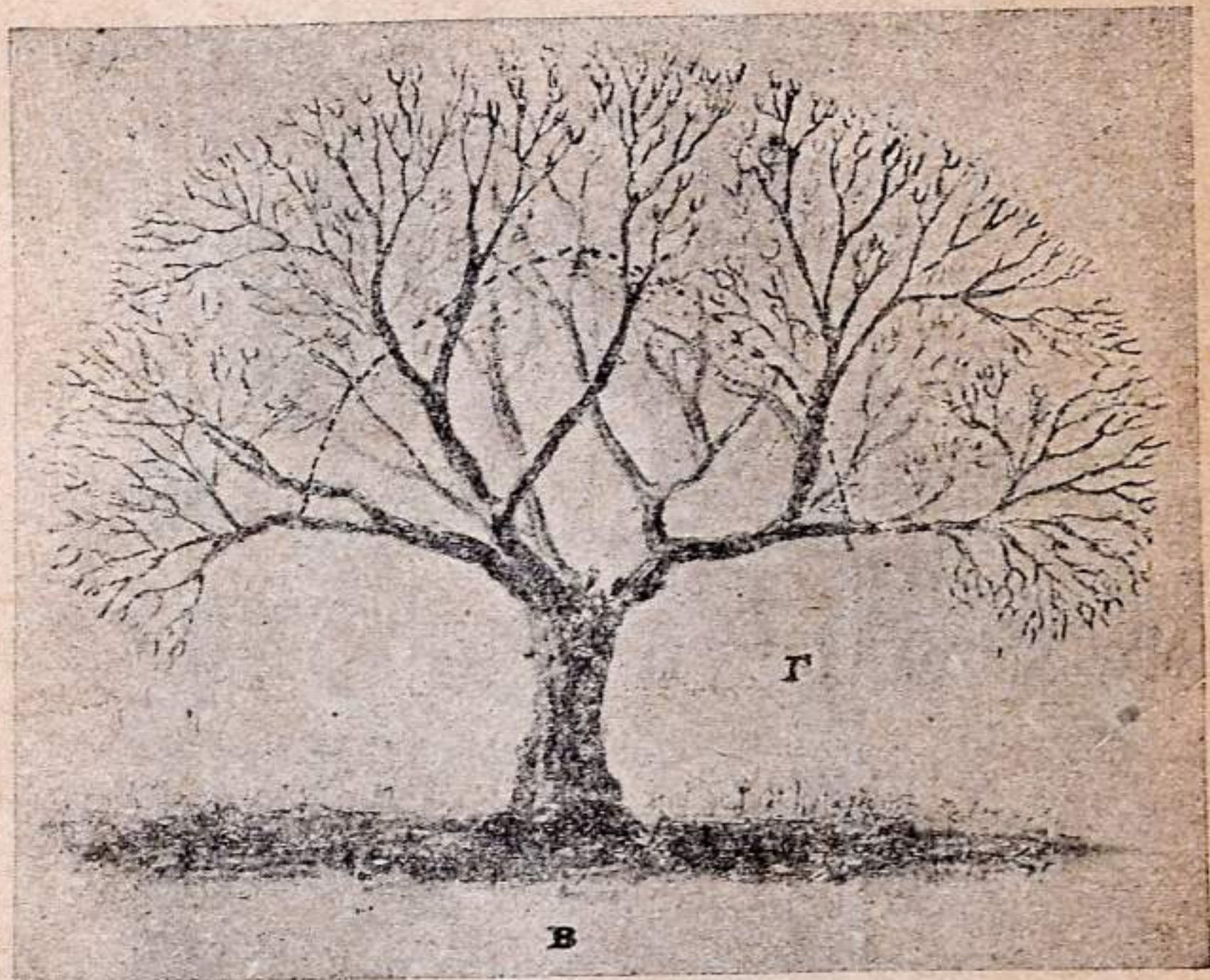
(Εἰκὼν 4)

Κλαδευμένο ἐλαιόδενδρο ποὺ παρουσιάζει κυπελλοειδὲς μᾶλλον σχῆμα (Πρωτ. 1930)

κὸ σχῆμα, ἢ ἐλεύθερο. Τὸ κυπελλοειδὲς ἴσως εἶναι κατάλληλον σὲ λίγα βορεινὰ καὶ συνεπῶς ψυχρὰ μέρη μας. Στὰ ἄλλα ὁ ἥλιος εἶναι πολὺ δυνατὸς ὅλο τὸ καλοκαῖρι ὥστε ὑπάρχει φόβος νὰ κάνη καὶ ἐγκαύματα ἀκόμη στοὺς κλάδους τῶν δένδρων, ἐγκαύματα τὰ ὅποια, ὅπως εἶναι γνωστόν, δὲν εἶναι ποτὲ ὠφέλιμα ἀλλὰ ἀντιθέτως πολὺ ἐπιζήμια. Ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ἐγκαύματα ἂν δὲν προκαλέσῃ ὁ πάρα πολὺς ἥλιος, βλάπτει τὰ φυτὰ γιὰ διαφόρους λόγους.

Ἡμισφαιρικὸν σχῆμα ἔχουν τὰ ἐλαιόδενδρα ὅταν τὰ κλα-

διά των ἔχουν τέτοια θέσι ὥστε νὰ θυμίζουν μιὰ ἀνοικτὴ ὀμβέλλαν (σχῆμα 5). Ἀντιθέτως πρὸς τὸ κυπελλοειδές, εἰς τὸ ἡμισφαιρικὸν ἢ ὀμβρελλοειδές σχῆμα τὰ κυριώτερα κλωνάρια τοῦ δένδρου δὲν βλέπει ἐλεύθερα ὁ ἥλιος τὸ μεσημέρι (ποῦ εἶναι τότε τὸ μεσουράνημά του), γιατί σκεπάζονται ἀπὸ ψηλότερα κλαδιὰ πού βρίσκονται καὶ στὸ κέντρον τοῦ δένδρου. Τὰ κλαδιὰ αὐτὰ δὲν εἶναι βεβαίως

(Εἰκὼν 5)

Πῶς θὰ ἦτανε μιὰ Ἑληὰ ἡμισφαιρικοῦ σχήματος ἂν τὴν φαντασθοῦμε χωρὶς φύλλα. (Σχέδιον Δ. Σαρακωμένου).

λαίμαργοι, ἢ ὅπως τοὺς λένε σὲ πολλὰ μέρη *φαγάδες* ἢ *ἄετοί*, ἀλλὰ κλωνάρια τὰ ὅποια μποροῦν, μὲ τὸν τρόπο πού ὑποδεικνύω πιὸ κάτω, νὰ εἶναι ὄχι λίγο παραγωγικά.

Ἐλεύθερο σχῆμα ἔχουν τὰ δένδρα ὅταν τοῦτο δὲν μοιάζει μὲ κανένα κανονικὸ σχῆμα. Γιὰ τὴν διαμόρφωσιν αὐτοῦ ὁ ἐλαιοκλαδευτὴς δὲν ἀκολουθεῖ κανένα προηγούμενο σχέδιο ἀλλ' ἔχει ὑπ' ὄψει του τοὺς λόγους καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ κλαδεύματος τῆς Ἑληᾶς, ξέρει τί ζητάει καὶ ἐπιδιωκεὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸ του χωρὶς νὰ

προσπαθῇ νὰ δώσῃ στὰ δένδρα του ἓνα ὠρισμένο σχῆμα. Τὸ ἐλεύθερο σχῆμα, ὅπως καὶ τ' ὀμβρελλοειδὲς πολὺ περισσότερον, εἶναι κατάλληλον γιὰ τὰ δένδρα τοῦ τόπου μας, ὑπὸ τὸν ὅρον πάντοτε ὅτι δὲν θὰ τ' ἀφήνουμε νὰ μεγαλώνουν ὅσο θέλουν αὐτά, ἀλλὰ, ἀκολουθώντας πάντα τὴ φυσικὴ τάσι των, θὰ προσπαθοῦμε νὰ τὰ κατευθύνουμε σύμφωνα μὲ ὅσα εἶπαμε γιὰ νὰ εἶναι παραγωγικώτερα.

(Εἰκὼν 6)

Κορμὸς Ἑληᾶς τοῦ κτήματος Συγγροῦ ποὺ τὸν ἀνοιξαν γὰρ εἶχεν ἀρχίσει νὰ σαπίσῃ στὸ κέντρον (Πρωτ. 1930).

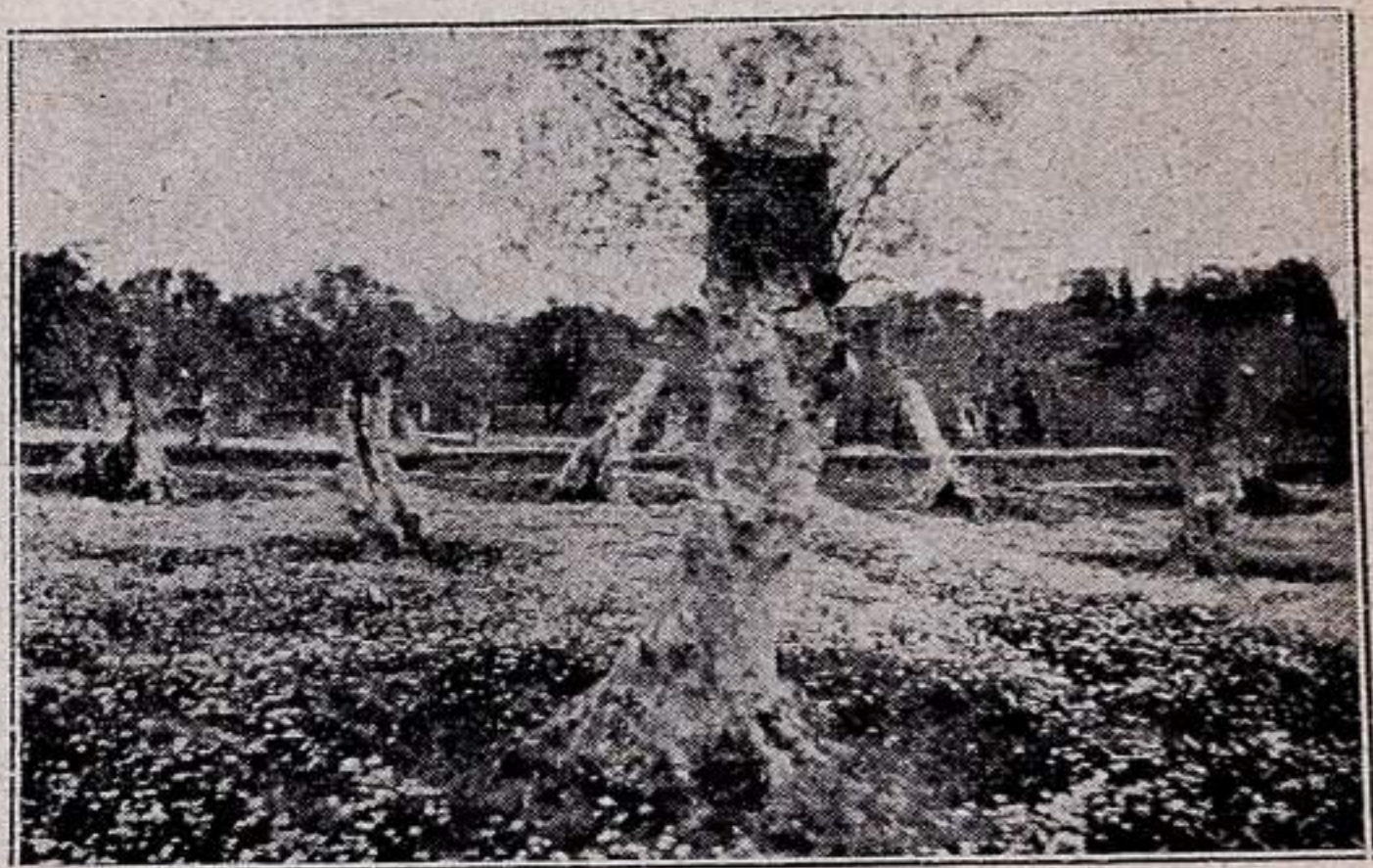
Σὲ μερικὰ μέρη τῆς Εὐρώπης δίνουν στὰ ἐλαιόδενδρα τους κι' ἄλλα σχήματα γιὰ διαφόρους εἰδικοὺς λόγους. Οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν ὑφίστανται σὲ μᾶς καὶ πιστεύουμε ὅτι δὲν εἶναι καθόλου κατάλληλα τὰ σχήματα αὐτὰ γιὰ τὸν τόπο μας. Γι' αὐτὸ λοιπὸν παραλείπομε ἐντελῶς νὰ περιγράψωμε τοὺς τρόπους αὐτοὺς τῶν κλαδευμάτων.

2. Η ΑΦΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΞΗΡΩΝ Η ΑΡΡΩΣΤΩΝ ΚΛΑΔΙΩΝ

Εἶναι καὶ αὐτὸς ἓνας ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ κλαδεύματος. Τὰ κλαδιὰ αὐτὰ εἶναι συνήθως ἐστία διαφόρων ἀσθενειῶν, διαφόρων μολύνσεων, αἱ ὁποῖαι πολὺ συχνὰ μεταδίδονται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους

κλάδους τῶν δένδρων, ἢ χρησιμεύουν γιὰ τὸν πολλαπλασιασμὸ λίαν ἐπιβλαβῶν ἐντόμων, ὅπως π.χ. τοῦ φλοιοτρίβου κλπ. Ἰὰ ἄρρωστα κλαδιὰ πρέπει νὰ κόβονται τακτικά, μάλιστα δὲ καὶ νὰ καίωνται ὅταν εἶναι προσβεβλημένα ἀπὸ ἀρρώστειες, σὰν τὴν φυματίωσι ἢ ἀπὸ ξηλοφάγα ἔντομα, γιὰ τὸν ἴδιο λόγο γιὰ τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλεται νὰ γίνωνται ἐγχειρήσεις σ' ἀνθρώπους ἢ σὲ ζῶα, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν μιὰ μόλυνσι.

Ἀπὸ τὴν μὴ ἔγκαιρον ἀποκοπὴν ἀσθενῶν κλάδων, ὅπως ἐπί-

(Εἰκὼν 7)

Ἑλῆὰ κομμένη κάτω ἀπὸ «τὸ σταυρό». Στὸ βάθος διακρίνονται καὶ ἄλλες Ἑλῆες κομμένες κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ μάλιστα κουφχλιασμένες (Πρωτ. 1931).

σης ἀπὸ τὸν κακὸ τρόπο τῆς κοπῆς τῶν κλώνων γενικῶς καὶ τὴν μὴ περιποίησι τῆς ἐκ τοῦ κλαδεύματος πληγῆς, προκαλοῦνται συνήθως σήψεις τῶν κυριωτέρων κλώνων καὶ τοῦ κορμοῦ τῶν ἐλαιοδένδρων, σήψεις αἱ ὁποῖαι καταλήγουν νὰ προκαλέσουν τῆς τόσο συνήθεις κουφάλες τῶν Ἑλῶν. Καὶ στὴ περίπτωσι αὕτῃ ἐπιβάλλεται ἡ ἀπόξεσις καὶ ἀπομάκρυνσις ὅλου ἐκείνου τοῦ μέρους τοῦ ξύλου, τὸ ὁποῖον, ὅπως πολὺ εὐκόλα φαίνεται, εἶναι προσβεβλημένον ἢ κατεστραμμένον ἀπὸ τὴν σήψιν (εἰκὼν 6). Ἀκόμη ἐπιβάλλεται νὰ γίνεταί μετὰ ταῦτα ἓνα οἷονδῆποτε εἶδος ἀπολυμάνσεως τῆς ἀνοικτῆς πληγῆς. Ἡ ἀπολύμανσις αὕτῃ πραγματοποιεῖται δι' ἐπαλείψεων μὲ μῖγμα ἀσβέστου καὶ θειικοῦ σιδήρου ἢ θειικοῦ χαλκοῦ, ἢ δι' ἄλλων

διαφόρων μέσων, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν ἀπολύμανσι τῶν πληγῶν τοῦ κλαδεύματος (¹). Εἰς μερικὰ μέρη ἀπολυμαίνουν τῆς πληγιᾶς αὐτῆς ποὺ δημιουργεῖ τὸ καθάρισμα τῶν σάπιων μερῶν τοῦ κορμοῦ, ὅταν μάλιστα αὐτῆς ἢ πληγιᾶς εἶναι κοντὰ εἰς τὸ ἔδαφος, καίοντες κοντὰ στὴ πληγὴ ὀλίγα φρύγανα ἢ ἄχυρα. Ἡ ἀπανθράκωσις αὐτῇ τῆς ἐπιφανείας τῆς πληγῆς εἶναι ἓνας τρόπος ἀπο-

(Εἰκὼν 8)

Ἑλαιόδενδρο κομμένο «στὸ σταυρό». (Πρωτ. 1931).

λυμάνσεως, ὅχι πάντως ὁ καλύτερος, καὶ ἂν δὲν προσέξῃ κανεὶς πολὺ μπορεῖ νὰ κάψῃ τὸ δένδρο ὁλόκληρο.

Τὸ κλάδευμα ἀκόμη γίνεται γιὰ τὴν θεραπεία τῶν προσβεβλημένων ἑλαιοδένδρων ἀπὸ ἀσθένειες, ὅπως π.χ. ἀπὸ τὴν Καπνίαν ἢ Καπνιά ἢ μαύρισμα τῆς Ἑληᾶς. Βεβαίως τρόπος ἀσφαλοῦς καὶ αποτελεσματικῆς καταπολεμήσεως τῆς Καπνιάς δὲν εἶναι τὸ κλάδευμα, σὲ πολλὰ ὅμως μέρη ὅπου τὰ δένδρα εἶχαν πυκνὸ φύλλωμα, ἢ καλὴ ἀραίωσις τῶν κλάδων των, εἰς τρόπον ὥστε νὰ τοὺς ἐξασφαλισθῇ ὁ καλὸς ἀερισμὸς καὶ ἀκόμη ἢ ἐπαρκὴς διείσδυσις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μεγάλη ὑποχώρησι τῆς Καπνιάς ἀπὸ τὴν ὁποία ἦσαν προσβεβλημένα τὰ δένδρα, καὶ μάλιστα τὴν ἐξάλειψίν της πολλὰς φορές.

(1) Μιὰ διάλυσις ποὺ μπορεῖ πολὺ καλὰ νὰ χρησιμοποιῇται γίνεται ὡς ἑξῆς :

Νερό	85	ὀκάδες	
Ἀσβέστι	10	ὀκάδες	(σβυσμένο)
Θεικὸς σίδηρος	5	ὀκάδες	(καρμπογιὰ)

3. Η ΒΕΛΤΙΩΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΗΜΑΤΟΣ Η ΤΟΥ ΦΥΛΛΩΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ

Πρὸς τοῦτο γίνεται τὸ πολὺ γνωστὸν *κλάδευμα τῆς ἀνανεώσεως*. Ὄταν ἔχουμε δένδρα μὲ τοὺς κυριωτέρους κλάδους σὲ πολὺ κακὴ θέσι ἢ βλαμμένους, τόσον ὥστε ἡ παραμονὴ αὐτῶν νὰ ἐμ-

(Εἰκὼν 9)

Ἑλῆκ κλαδευμένη μὲν βαθειὰ πολὺ, ἀλλ' ὅχι καὶ «στὸ σταυρό». (Σχέδιον κ. Ἑπαμ. Κυπριάδη ἐκ τοῦ Γεωργ. καὶ Δασικοῦ Δελτίου Ἰουλίου—Αὐγούστου 1913).

ποδίζη τὴν καλὴ καρποφορίαν τοῦ δένδρου, τότε ἐπιβάλλεται νὰ κάμωμε κλάδευμα ἀνανεώσεως. Τὸ κλάδευμα αὐτὸ κάνομεν ἐπίσης ὅταν θέλουμε νὰ χαμηλώσωμε, ὑπερύψηλα δένδρα, εἰς τὰ ὅποια οὔτε τὸ τακτικὸ κλάδευμα οὔτε ἡ συλλογὴ τοῦ καρποῦ διὰ διαφόρων μέσων εἶναι εὐκόλως κατορθωτή.

Συνήθως κλάδευμα τῆς ἀνανεώσεως λέγομεν τὸ κόψιμο τῶν κλάδων *στὸ σταυρό* (Εἰκ. 7 καὶ 8). Μιὰ ἄλλη περίπτωσις

τοῦ κλαδεύματος αὐτοῦ τῆς ἀνανεώσεως εἶναι καὶ τὸ **γενναῖον κλάδευμα** (Εἰκ. 9), κατὰ τὸ ὁποῖον δὲν κόπτονται μὲν ὅλοι οἱ κλάδοι στὸ σταυρό, ἀφαιροῦνται ὅμως οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς. Γενναίου κλαδεύματος εἶχον

(Εἰκὼν 10)

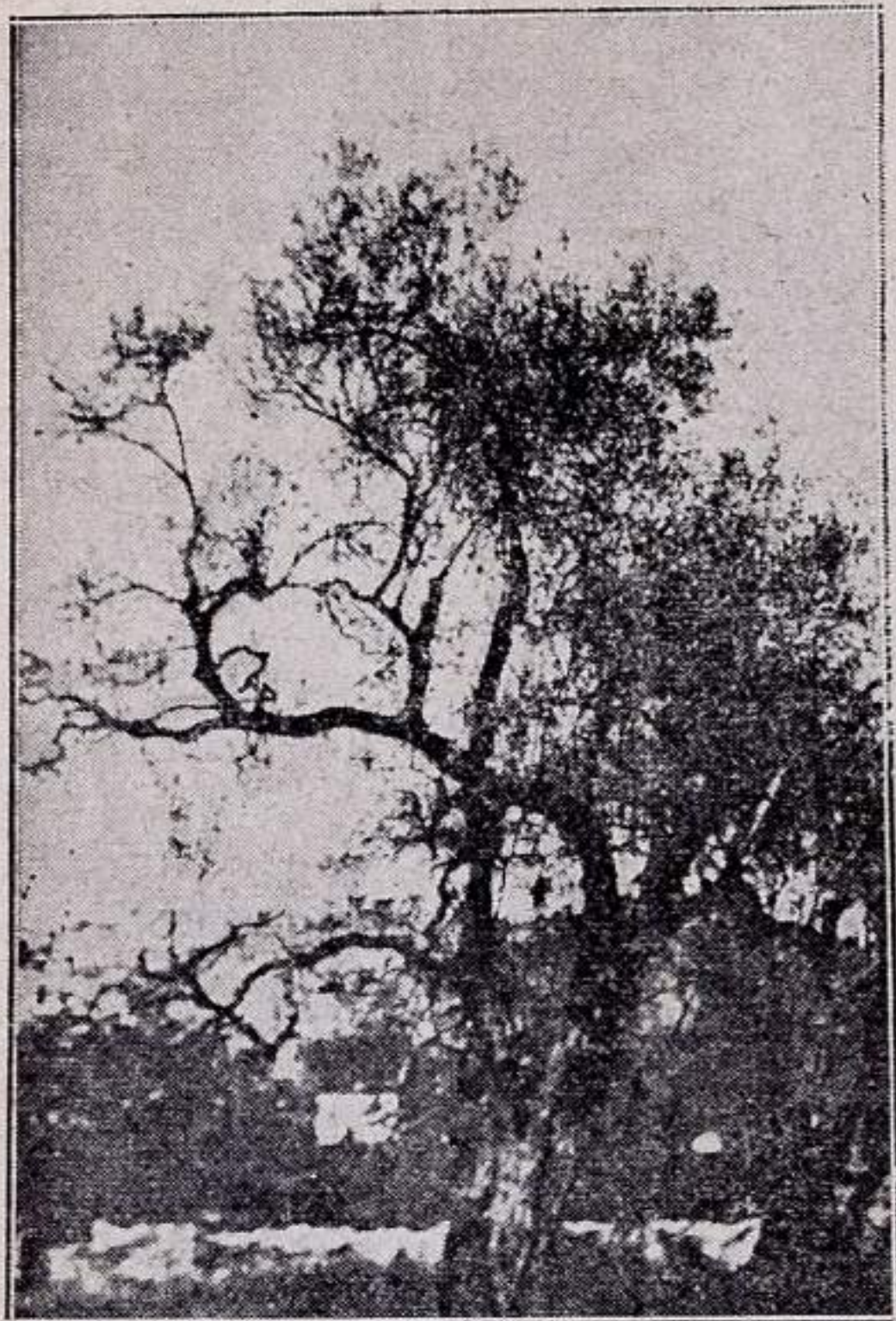
Μιὰ νέα ἐληὰ τῆς Σκύρου μὲ ξεραμένα καὶ πεσμένα τὰ περισσότερα φύλλα ἀπὸ τὴ παγωνιά τοῦ Φεβρουαρίου 1929. Ἡ πρὸ μασημένη πλευρὰ εἶναι ἡ βορεινὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν φυσοῦσε τὸ παγωμένο ἀεράκι. (Πρωτ. 1929).

τὸ ἀποφεύγωμεν ὅσο μπορούμε περισσότερο καὶ νὰ τὸ κάνουμε μόνον ὅταν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ διαφορετικώτερα, τοῦτο δὲ γιὰ τὸ κλάδευμα αὐτὸ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μὴ καρποφοροῦν τὰ δένδρα κάμποσα χρόνια. Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ μὲ τὸ νὰ κλαδεύουμε στὸ σταυρὸ δένδρα γέρικα δὲν κάνουμε τίποτα ἄλλο παρὰ ν' ἀνοίγουμε μεγά-

νάγκην πολλὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Σκύρου τὸ 1929, καθόσον πολλοὶ κλάδοι τῶν κατεστράφησαν ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ ἀπὸ τὸν πάγον (Εἰκ. 10 καὶ 11). Γενναίου ἐπίσης κλαδεύματος εἶχον ἀνάγκην τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς περιφερείας Ψαχνῶν τῆς Εὐβοίας, τὰ ὁποῖα κατατσακίσε κυριολεκτικῶς ἡ χιονοθύελλα τοῦ Μαρτίου 1931 (Εἰκ. 12). Γενναίου μᾶλλον κλαδεύματος ἀκόμη ἔχουν ἀνάγκην τὰ περισσότερα ἴσως δένδρα τῆς Χώρας μας, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν ἐκλάδευσαν κατὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο οἱ κτηματίαι, ἢ, ἂν τὰ ἐκλάδευσαν, τὰ ἐκλάδευσαν πολὺ ἄσχημα.

Τὸ κλάδευμα τῶν δένδρων στὸ σταυρὸ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ

λες πληγές, μεγάλες πόρτες, πού ιδιαιτέρως στὶς Ἑληές δὲν θρέφουν, δὲν κλείνουν καθόλου, καὶ πού ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ φέρουν τὸν θάνατον τοῦ δένδρου. Ἄν προσέξῃ κανεὶς τὰ ἐλαιόδενδρα μας, θὰ δῇ ὅτι τὸ σάπισμα τοῦ κορμοῦ ἔχει πάντα τὴν ἀρχή του σὲ κάποια μικρὴ ἢ μεγάλη τομὴ τοῦ κορμοῦ ἢ τῶν κυριωτέρων κλάδων του, σὲ κάποια κοψιὰ πού στὸν τόπο μας γίνεται κατὰ τρόπον πού θὰ γίνη χωρὶς ἄλλο ἀφορμὴ σαπίσματος καὶ πού σχεδὸν ποτὲ δὲν ἀπολυμαίνεται. Πόσο μᾶλλον ν' ἀνοίγουμε σὲ γέρικα δένδρα μεγάλες πληγές!

(Εἰκὼν 11)

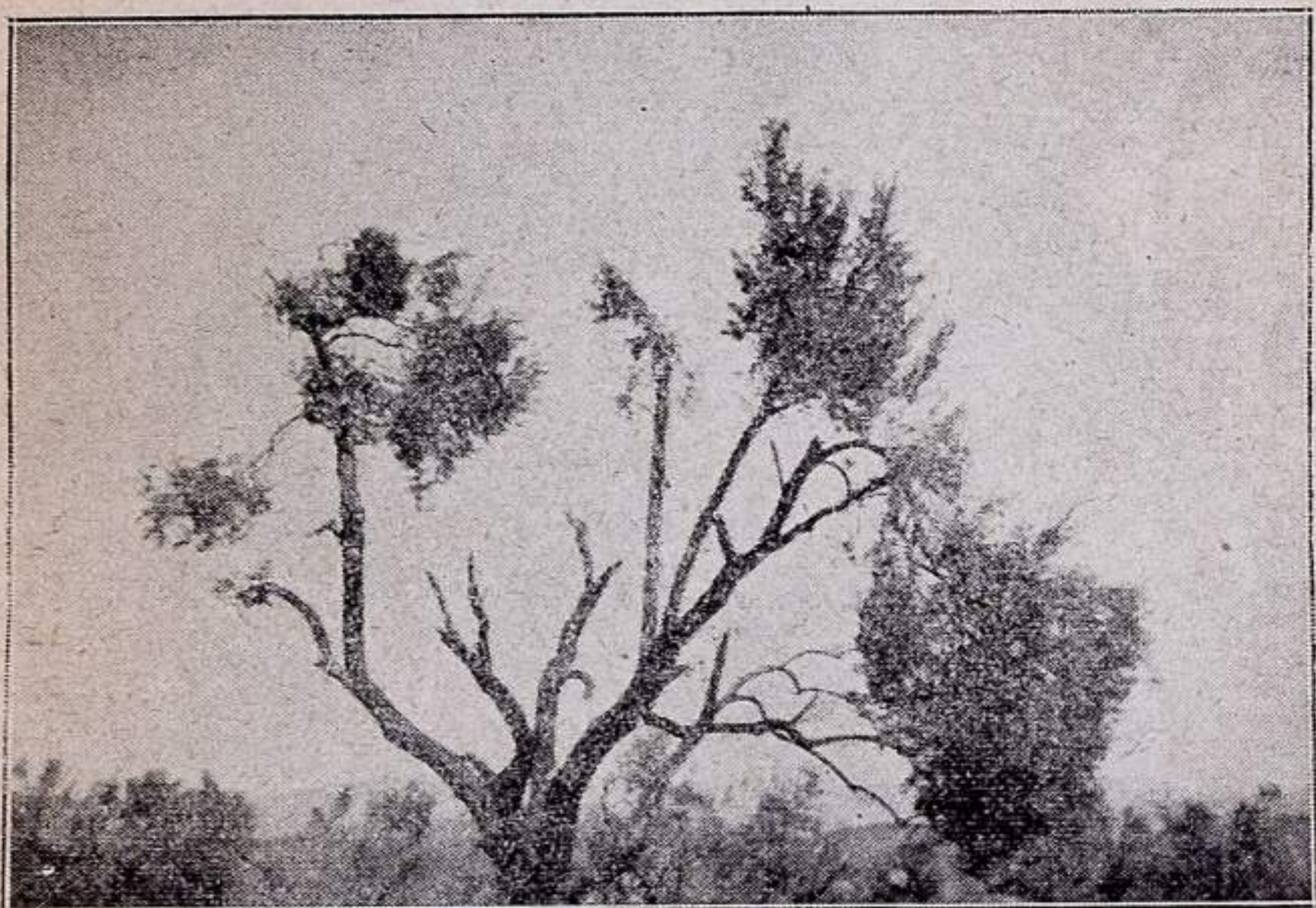
Μιὰ ἄλλη Ἑληὰ τῆς Σκύρου, γέρικη αὕτη, πού τὰ φύλλα τῆς βορεινῆς μεριᾶς ξέρανε κι' ἔρριξε ἡ παγωνιά τοῦ 1929 (Πρωτ. 1929).

Ἡ εἰκὼν 6 καὶ 7 δείχνουν ἐλαιῶνα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο κλαδευμένο, διακρίνονται μάλιστα καὶ οἱ κορμοὶ τῶν κομμένων δένδρων πού εἶναι ἤδη κουφαλισμένοι πολὺ. Ὁ τρόπος ὅμως αὐτός, κατὰ τὴ γνώμη μας, εἶναι κατὰ πάντα κακὸς καὶ πρέπει ν' ἀποφεύγεται. Γιατί, τὶ ζητᾶμε μ' αὐτόν; Νὰ δημιουργήσουμε εὖρωστο καὶ παραγωγικὸ δένδρο σ' ἓνα σάπιο κορμό, μ' ἄλλα λόγια ἓνα γερὸ κεφάλι ἀπάνω σὲ γκαγκραινιασμένο λαιμό! Ἄλλὰ εἶναι δυνατόν; Ἐγὼ πιστεύω ὅχι, καὶ συμβουλεύω τοὺς ἐλαιοκτηματίες μας νὰ μὴ κάνουν ποτὲ τέτοιες δουλειές, **ὅταν δὲ**, γιὰ διάφορες αἰτίες, **εἶναι ὑποχρεωμένοι** νὰ κόψουν τῆς γέρικες Ἑληές των ἔτσι βαθειά, τότε νὰ προτιμοῦν νὰ τῆς κόβουν πιὸ βαθειὰ ἀκόμα, στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, γιὰ νὰ δημιουργήσουν τὰ δένδρα τους ἀπὸ τὰ

μό, μ' ἄλλα λόγια ἓνα γερὸ κεφάλι ἀπάνω σὲ γκαγκραινιασμένο λαιμό! Ἄλλὰ εἶναι δυνατόν; Ἐγὼ πιστεύω ὅχι, καὶ συμβουλεύω τοὺς ἐλαιοκτηματίες μας νὰ μὴ κάνουν ποτὲ τέτοιες δουλειές, **ὅταν δὲ**, γιὰ διάφορες αἰτίες, **εἶναι ὑποχρεωμένοι** νὰ κόψουν τῆς γέρικες Ἑληές των ἔτσι βαθειά, τότε νὰ προτιμοῦν νὰ τῆς κόβουν πιὸ βαθειὰ ἀκόμα, στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, γιὰ νὰ δημιουργήσουν τὰ δένδρα τους ἀπὸ τὰ

βλαστάρια πού θὰ πετάξουν ἢ ρίζες, δένδρα κατὰ πάντα γερά καὶ ἱκανὰ νὰ τοὺς δίνουν καλὸ εἰσόδημα.

Εἶπα πρὸ ὀλίγου ὅτι τὰ περισσότερα δένδρα τοῦ τόπου μας ἔχουν ἀνάγκην γενναίου μᾶλλον κλαδεύματος. Τὸ κλάδευμα αὐτὸ δὲν θὰ γίνεται βέβαια τακτικὰ καὶ σκοπὸν ἔχει ἅφ' ἑνὸς μὲν νὰ κόψῃ τὰ σάπια καὶ νὰ διατηρήσῃ τὰ γερά κλωνάρια καὶ ἐκεῖνα πού ἔχουν τὴν καλλίτερη θέσι, ἅφ' ἑτέρου δὲ νὰ δώσῃ ἓνα σχῆμα στὸ δένδρο.

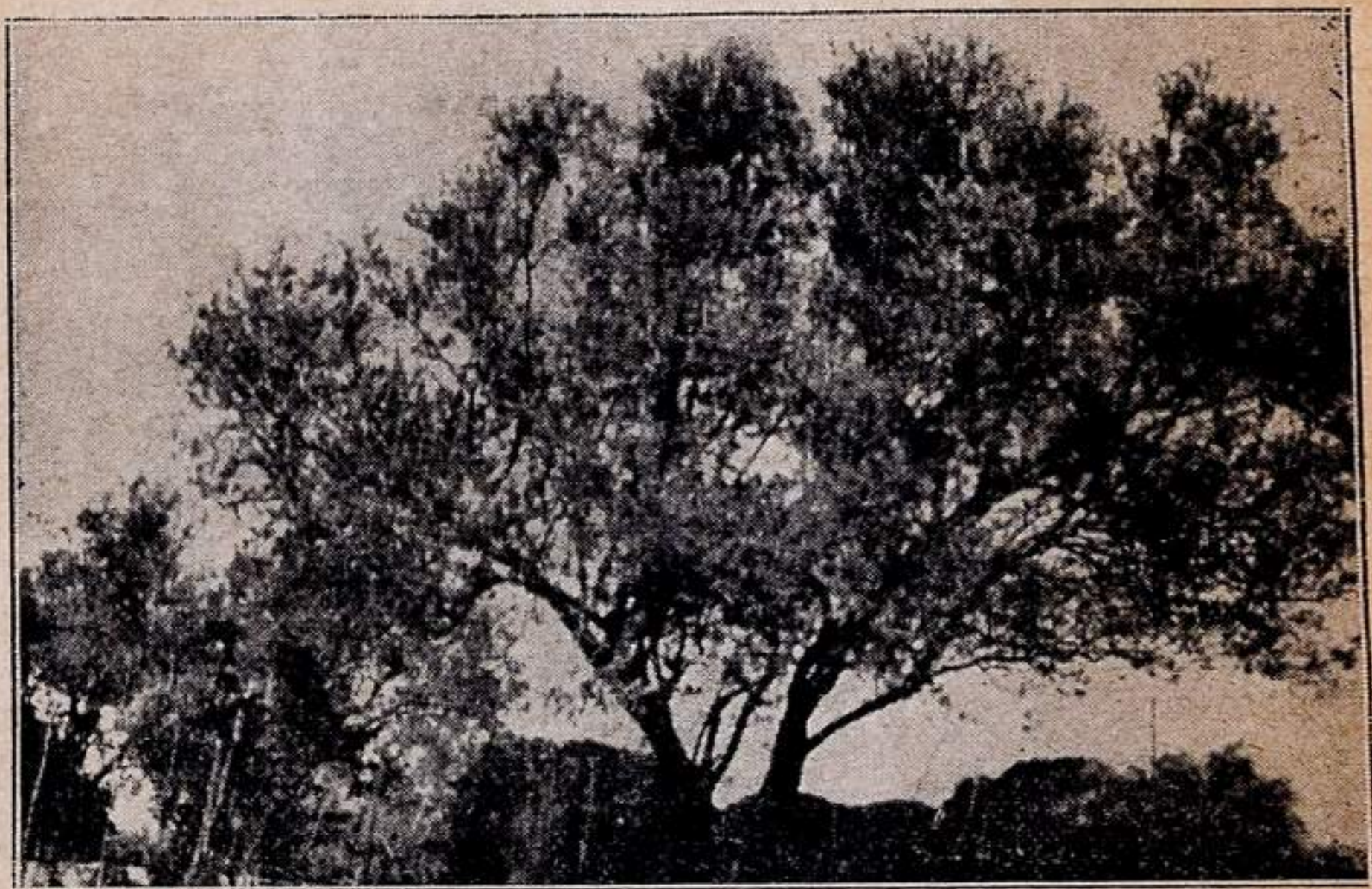
(Εἰκὼν 12)

Φωτογραφία πού πῆρε ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῆς Γεωργίας κ. Π. Ἀντωνόπουλος στὰ Ψαχνὰ τῆς Εὐβοίας. Τριακόσιες χιλιάδες Ἑληνὲς ἔχουν τσακιστῇ κατὰ τὸν ἴδιον περίπου μὲ τὴν Ἑλῆν αὐτὴν τρόπον ἀπὸ τὴν χιονοθύελλαν τῆς 28—29 Μαρτίου 1931.

Ἀφοῦ ἐξασφαλισθοῦν αὐτὰ καὶ δὲν συμβῇ κἄτι ἀπρόοπτον (ξεπάγισμα, σῆψις κλπ.), ἢ δὲν χρειασθῇ ν' ἀντικαταστήσουμε ἓνα ἢ περισσότερα ἀπὸ τὰ τὰ κλωνάρια, τότε τὰ γενναῖα κλαδεύματα δὲν ἔχουν κανένα λόγο νὰ ἐπαναλαμβάνωνται.

Οἱ Ἰταλοὶ ἐλαιοκλαδευταί, ἢ μᾶλλον πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, τοὺς ὁποίους φέρνουμε γιὰ τὸ κλάδευμα τῶν δένδρων μας, ἐφαρμόζουν συνήθως τὸ γενναῖο κλάδευμα, φροντίζουσιν δὲ κατὰ πρῶτιστον λόγον

νὰ δίνουν σχῆμα εἰς τὰ δένδρα. Ἀποτέλεσμα τοῦ γενναίου αὐτοῦ κλαδεύματος εἶναι συνήθως νὰ μὴ καρποφοροῦν τὰ δένδρα κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια μετὰ τὸ κλάδευμα, κι' εἶναι αὐτὸ ὁ κυριώτερος λόγος γιὰ τὸν ὅποιον ἄρκετοὶ ἐλαιοκτηματῖαι μας δὲν συμφωνοῦν μὲ τὸ κλάδευμα τῶν Ἰταλῶν. Πολλὰς φορές ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶπαμε τὴν ἀντίληψί μας, τὴν ὁποίαν ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἐδῶ. Ὑπάρ-

(Εἰκὼν 13)

Μία ἀπὸ τῆς συνηθισμένες εἰκόνες ποὺ προυνσιάζουν τὰ ἀκλάδευτα ἐλαιόδενδρα τοῦ τόπου μας (Πρωτ. 1930).

χουν δύο δρόμοι γιὰ νὰ φθάσῃ κανεὶς μὲ τὸ κλάδευμα στὴ διατήρησι τῶν γερῶν κλαδιῶν τοῦ δένδρου, στὴν ἀπομάκρυνσι ὅλων ἐκείνων ποὺ εἶναι ἄρρωστα ἢ σάπια, ἢ δὲν ἔχουν καλὴ θέσι γιὰ τὴν καρποφορία. **Ὁ ἓνας εἶναι νὰ κόψουμε διὰ μιᾶς ὅλα τὰ κλωνάρια ποὺ πρέπει νὰ κοποῦν** γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν καὶ νὰ περιμένουμε νὰ βγοῦν νέα ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχουν, γιὰ ν' ἀντικαταστήσουν τ' ἀκατάλληλα κλαδιὰ ποὺ κόψαμε. **Ὁ ἄλλος εἶναι νὰ μὴ κόβουμε ὅλα τὰ κλωνάρια διὰ μιᾶς, ἀλλὰ σὲ 3—4 κλαδεύματα ποὺ θὰ κάνουμε μέσα σὲ 4—5 χρόνια.** **Ἐγὼ προτιμῶ καὶ συνιστῶ τὸν δεύτερο αὐτόν δρόμο.** Καὶ τὸν προτιμῶ γιὰτι

ἔτσι δὲν χάνει στὸ μεταξὺ ὁ κτηματίας ἓνα εἰσόδημα, μικρὸ ἢ μεγάλο, τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς θὰ χάσῃ ἀκολουθώντας τὸν ἄλλο δρόμο. Κι' ὅλα αὐτὰ μὲ τὴ προϋπόθεσι ὅτι κανένας ἰδιαίτερος λόγος (σάπια κλωνάρια, πολλοὶ λαίμαργοι κλπ.) δὲν μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἀκολουθήσουμε κατ' ἀνάγκην τὸν ἄλλο δρόμο.

Ὅπωςδήποτε ὅταν ἀναγκασθοῦμε νὰ κλαδέψουμε βαθειὰ τὰ

(Εἰκὼν 14)

Ἀκλάδευτες Ἑληνὲς τοῦ πυκνοῦ ἐλαιῶνος τοῦ κάμπου τῆς Ἀμφίσσης (Πρωτ. 1930)

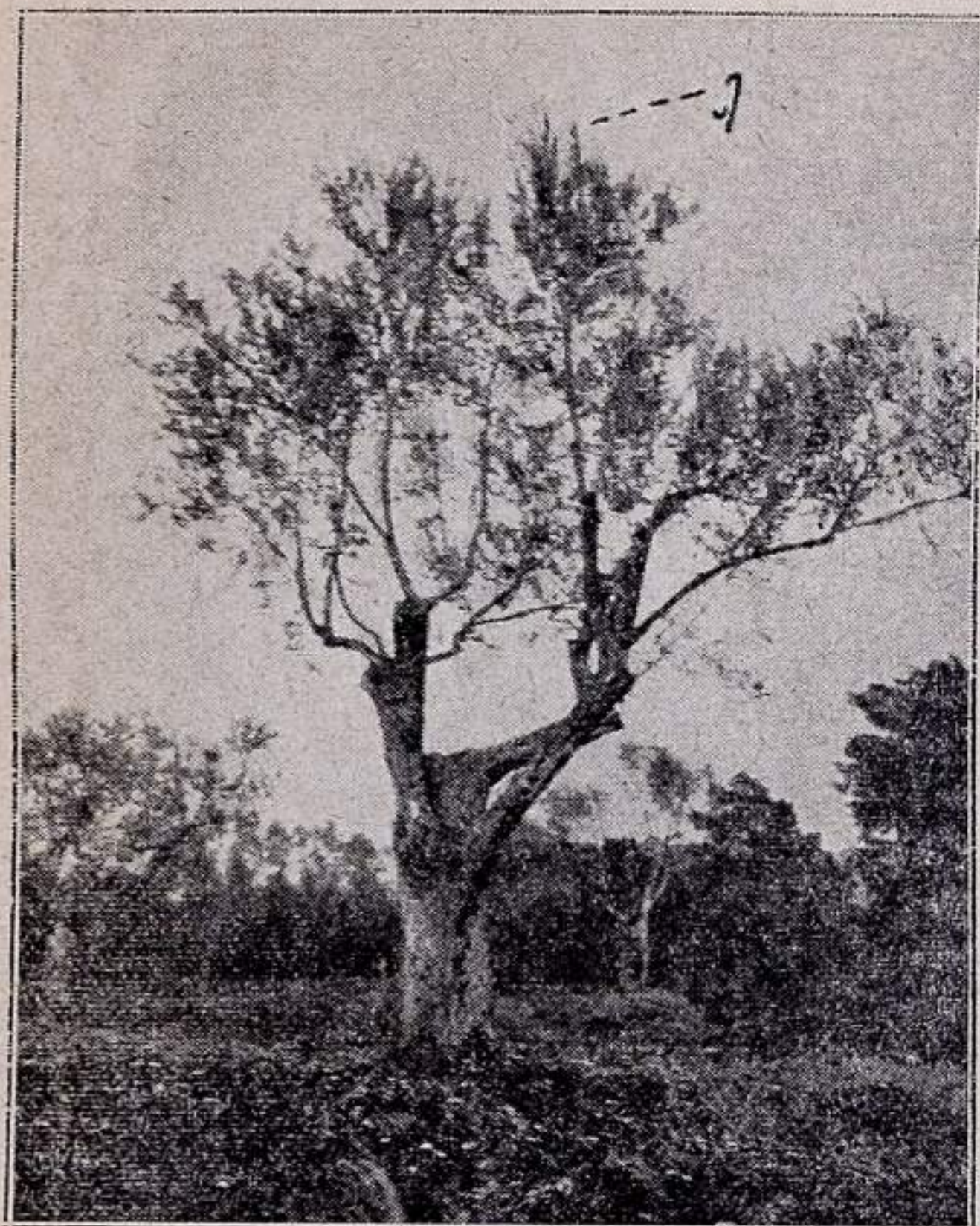
ἐλαιόδενδρά μας ἓνα χρόνο, θὰ τὰ κάμουμε νὰ πετάξουν μικροὺς λαιμάργους στὴν ἀπάνω μεριὰ τῶν χονδρῶν κλώνων. Οἱ λαίμαργοι αὐτοὶ βγαίνουν τόσο περισσότεροι ὅσο πιὸ βαθύτερο κλάδευμα κάμουμε κι' ὅσο πιὸ πλούσιο εἶναι τὸ ἔδαφος. Αὐτοὺς τοὺς λαιμάργους, ὁ κτηματίας ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ δένδρα του, πρέπει νὰ πάῃ νὰ τοὺς κόψῃ κατὰ τὸν Αὐγουστο—Σεπτέμβριο μὲ τὸ τσεκούρι

ἢ τὸ ψαλίδι, γιατί ἀπορροφῶν ἄδικα τροφές. Μόνο στὴ περίπτωσι πὺ θέλει ν' ἀντικαταστήσῃ κλωνάρι πὺ λείπει ἢ κλωνάρι πὺ θέλει κόψιμο, θὰ κρατήσῃ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λαίμαργους δύο—τρεῖς πὺ θὰ βρίσκωνται στὴ θέσι πὺ θέλει καὶ θὰ τοὺς γυρίσῃ τὸν ἄλλο χρόνο γιὰ νὰ γίνουν καρποφόροι. Ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δύο τρεῖς θὰ κρατήσῃ ἀργότερα τὸν ἕνα, ὅταν πιά θάχῃ γίνῃ ἀρκετὰ μεγάλος καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ φόβος νὰ σπάσῃ.

4. ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΚΗΣ ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΑΣ

Βέβαια, βασικὸς σκοπὸς ὅλων τῶν κλαδευμάτων εἶναι ἡ ἐξασφάλις καλῆς καὶ τακτικῆς καρποφορίας, κι' ὅλοι οἱ προηγούμενοι σκοποὶ πὺ περιγράψαμε εἰς τὴ διευκόλυνσι τῆς καλῆς καρποφορίας ἀποβλέπουν. Ἐσυνηθίσαμεν ἐν τούτοις νὰ κάνουμε μιὰ διάκρισι τῶν κλαδευμάτων, κι' ἕνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἀκόμη τὸ **κλάδευμα τῆς καρποφορίας**, αὐτὸ δὲ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴ γνώμη μας, **ἀγνοοῦν παντὸς ἄλλου περισσότερον οἱ πλεῖστοι τῶν ἐλαιοκτηματιῶν μας**. Νὰ μὴ φανῇ αὐτοὶ παράξενο καὶ νὰ μὴ διαμαρτυρηθοῦν πολλοί. Εἰς τὰς περισσοτέρας ἐλαιοκομικὰς περιφερείας μας, τὰς ὁποίας ἐγνωρίσαμε, ἀκόμη δὲ καὶ στῆς πιὸ προοδευμένες, ὅπως π. χ. στὴ Μυτιλήνη, Ἀμφισσα, Βόλο κλπ., σχεδὸν ὅλοι οἱ κτηματῖαι νομίζουν ὅτι στὸ ζήτημα τῆς κλαδεύματος κάνουν καλὴ δουλειά, ὅτι κλαδεύουν καλὰ, ὅταν κάθε 2, 3 ἢ 4 χρόνια κόβουν μερικὰ κλωνάρια τοῦ δένδρου. Σὲ μερικὰ μέρη τὰ κλωνάρια αὐτὰ τὰ κόβουν χωρὶς κανένα μέτρο, χωρὶς κανένα σκοπό. Ἔτσι κόβουν πολλὰς φορὲς κλωνάρια πὺ θὰ ἔπρεπε νὰ κρατηθοῦν, γιατί εἶναι πιὸ καρποφόρα καὶ μένουν οἱ λαίμαργοι, γιατί εἶναι πιὸ ζωηροί. Σ' ἄλλες περιφέρειες κλαδεύουν (ἢ μάλλον λένε πῶς κλαδεύουν) κατὰ διαστήματα ἀραιότερα καὶ τότε κάνουν γενναῖο κόψιμο κλαδιῶν. Φυσικὴ συνέπεια εἶναι 2—3 χρόνια τοῦλάχιστον μετὰ τὸ κλάδευμα αὐτὸ νὰ μὴ βλέπουν καρπὸ στὰ δένδρα τους κι' ὅταν τοὺς λέτε ὅτι πρέπει νὰ κλαδεύουν κάθε χρόνο, πρὶν τοὺς ἐξηγήσετε τὴν εἶδους κλάδευμα ἐννοεῖτε, κουνᾶνε δύσπιστα τὸ κεφάλι σὰν νὰ σᾶς θεωροῦν τοῦλάχιστον ἐντελῶς ἀμαθῇ, ἂν μὴ τρελλό. Εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους μερικοὶ δὲν συμπαθοῦν τὸ κλάδευμα τῶν Ἑληῶν των, εἶναι ἀκριβῶς τὸ ὅτι δὲν ξέρουν νὰ τὸ κάνουν καλὰ κι' ὅταν συμβῇ νὰ κόψουν μερικὰ κλωνάρια ἢ Ἑληὲς αὐτὲς δὲν καρπίζουν ἐπὶ δυὸ—τρία χρόνια μετὰ.

Λέγοντας κλάδευμα τῆς καρποφορίας ἐννοοῦμε τὸ κόψιμο μικρῶν κλαδίσκων τοῦ δένδρου. Κάθε ἄνοιξι τὰ δένδρα βγάζουν νέα κλωνάρια ἢ καὶ μακραίνουν τὰ κλωναράκια τοῦ προηγουμένου χρόνου.

(Εἰκὼν 15)

Ἐλαιόδενδρο ὅχι καλὰ κλαδευμένο. Ὁ κλαδευτὴς τοῦ ἔχει ἀφήσει καὶ μάλιστα στὴν κορυφὴ πολλοὺς λαιμάργους (λ) ἀκόμη δὲ πλαῖνὰ κλωνάρια ποὺ βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὸ δένδρο πολὺ. Ἐπίσης τὸ δένδρο εἶναι μαδημένο χαμηλά. Ἔτσι, ἂν δὲν διορθωθῇ, θὰ τραβήξῃ σὰν λεῦκα πολὺ ψηλά. (Πρωτ. 1931).

Κι' ὅταν μὲν τὸ δένδρο εἶναι ζωηρό, βρίσκεται σὲ εὐφορο τόπο, τότε τὰ νέα αὐτὰ κλωνάρια εἶναι μακρύτερα. Ἀντιθέτως στὰ ἀδύνατα δένδρα ἢ αὐξησις αὐτὴ εἶναι πολὺ μικρὴ καὶ φαίνεται ἀμέσως τὸ δένδρο καχεκτικό. Τὰ ἄνθη λοιπὸν καὶ συνεπῶς οἱ καρποὶ, θὰ βγοῦν, ὅπως

εἶναι γνωστόν, πάνω ἀκριβῶς σ' αὐτὰ τὰ κλωνάρια τοῦ προηγου-
μένου χρόνου. Ὄταν αὐτὰ τὰ κλωναράκια εἶναι κατακόρυφα, ὅταν
δηλαδή στέκουν πολὺ ὄρθια, τότε εἶναι **λαίμαργοι**, ἢ ἀρσενικά
ὅπως τὰ λένε σιτὴν Ἰταλία, καὶ δὲν καρποφοροῦν. Γι' αὐτό πρέ-

(Εἰκὼν 16)

Μαθητὴς τοῦ Γεωργ. Σχολείου Συγγροῦ τῆς Ἑλλην. Γεωργ. Ἐται-
ρείας τὴ στιγμὴ ποὺ κόβει μὲ τὸ ψαλίδι τῆς κορφῆς τῶν κλαδίσκων
ποὺ εἶναι ὄρθιοι (Πρωτ. 1930).

πει νὰ κόβωνται. (Εἰκ. 16) Ὄταν τὰ κλωναράκια εἶναι πολὺ πυκνὰ
καὶ δὲν τὰ βλέπει ἀρκετὰ ὁ ἥλιος, τότε, ὅπως εἶπαμε, ἀνθίζουν μὲν
πολύ, ἀλλὰ δένουν λίγο ἢ δὲν δένουν καὶ καθόλου καρπὸ· γι' αὐτὸ
θέλουν ἀραίωμα. Ὄταν ἀκόμη τὸ δένδρο εἶναι καχεκτικὸ καὶ δὲν
βγάζει νέα κλωναράκια, οὔτε μακραίνει ἀρκετὰ τὰ ἄλλα τοῦ προη-
γουμένου χρόνου, τότε πάλι θέλουν κόψιμο πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ κλω-

ναράκια για να περιορισθῇ ἡ δύναμις τοῦ δένδρου σὲ λιγώτερα. Ἔτσι θὰ γίνουν πιὸ μεγάλα αὐτὰ καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνο θὰ μποροῦν νὰ βγάλουν ἄνθη καὶ νὰ κάμουν καρπούς. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ κόψιμο τῶν μικρῶν λαιμάργων ἐνὸς δένδρου, τὸ ἀραίωμα τῶν πυκνῶν πλαγίων μικρῶν κλωναριῶν, μερικῶν κλωναριῶν ἀκόμη ἀπὸ καχεκτικὰ δένδρα, αὐτὸ κυρίως εἶναι τὸ κλάδευμα τῆς καρποφορίας. **Κι' αὐτὸ εἶναι ποὺ πρέπει νὰ γίνεται κάθε χρόνο.**

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ τὰ δένδρα μας θὰ πάρουν τὸ σχῆμα ποὺ πρέπει νὰ πάρουν, ἢ τὸ σχῆμα ποὺ θὰ τοὺς δώσουμε ἑμεῖς καὶ δὲν θ' ἄχουν ξερί, ἢ σάπια, ἢ κλωνάρια σὲ κακὴ θέσι, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἡ δουλειὰ τοῦ ἐλαιοκλαδευτοῦ θὰ περιορισθῇ στὸ κλάδευμα αὐτὸ τῆς καρποφορίας, τὸ ὁποῖον καλύτερα εἶναι νὰ γίνεται κάθε χρόνο. Εἶν' ἀλήθεια ὅτι σὲ ὑπερύψηλα δένδρα σὰν τὰ δικὰ μας μιὰ τέτοια δουλειὰ παρουσιάζει ὅχι λίγες δυσκολίες κι' ἀπαιτεῖ ὅχι μικρὰ ἔξοδα. Γι' αὐτὸ ὅχι ἀδικοιολόγητα δυσκολεύονται νὰ τὴν κάνουν τόσο τακτικὰ οἱ ἐλαιοπαραγωγοί μας. Εἶναι ὅμως δουλειὰ ποὺ εἶναι πολὺ χρήσιμος νὰ γίνεται, δουλειὰ ποὺ δὲν ἀφήνει ἀπλήρωτο ἐκεῖνον ποὺ τὴν κάνει. Καὶ πρέπει νὰ τὴν κάνη ὅταν μπορῇ. Ἰδιαιτέρως ἡ Χονδροληὲς ἔχουν μεγαλείτερη ἀνάγκη αὐτοῦ τοῦ κλαδέυματος τῶν μικρῶν κλαδίσκων, γιατί μὲ τὸ νὰ περιορίζεται ἡ παραγωγὴ χονδραίνει περισσότερο ὁ καρπὸς καὶ πουλιέται ἀκριβώτερα. Σ' ἐποχὲς μάλιστα, ποὺ, ὅπως τὰ δύο αὐτὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ ψιλὴ φαγώσιμος ἑλὴς ἔχουν πολὺ μικρὴ τιμὴ καὶ μάλιστα δὲν πουλιοῦνται καλὰ—καλά, εἶναι πολὺ περισσότερο ἐνδιαφέρον τὸ νὰ κάνουμε χονδρὲς ἑλὲς.

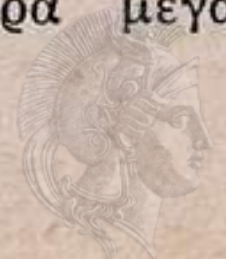
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΛΑΔΕΥΟΥΜΕ

Γιὰ νὰ ποῦμε πῶς κλαδέψαμε ἓνα ἐλαιόδενδρο καλὰ πρέπει κυρίως.

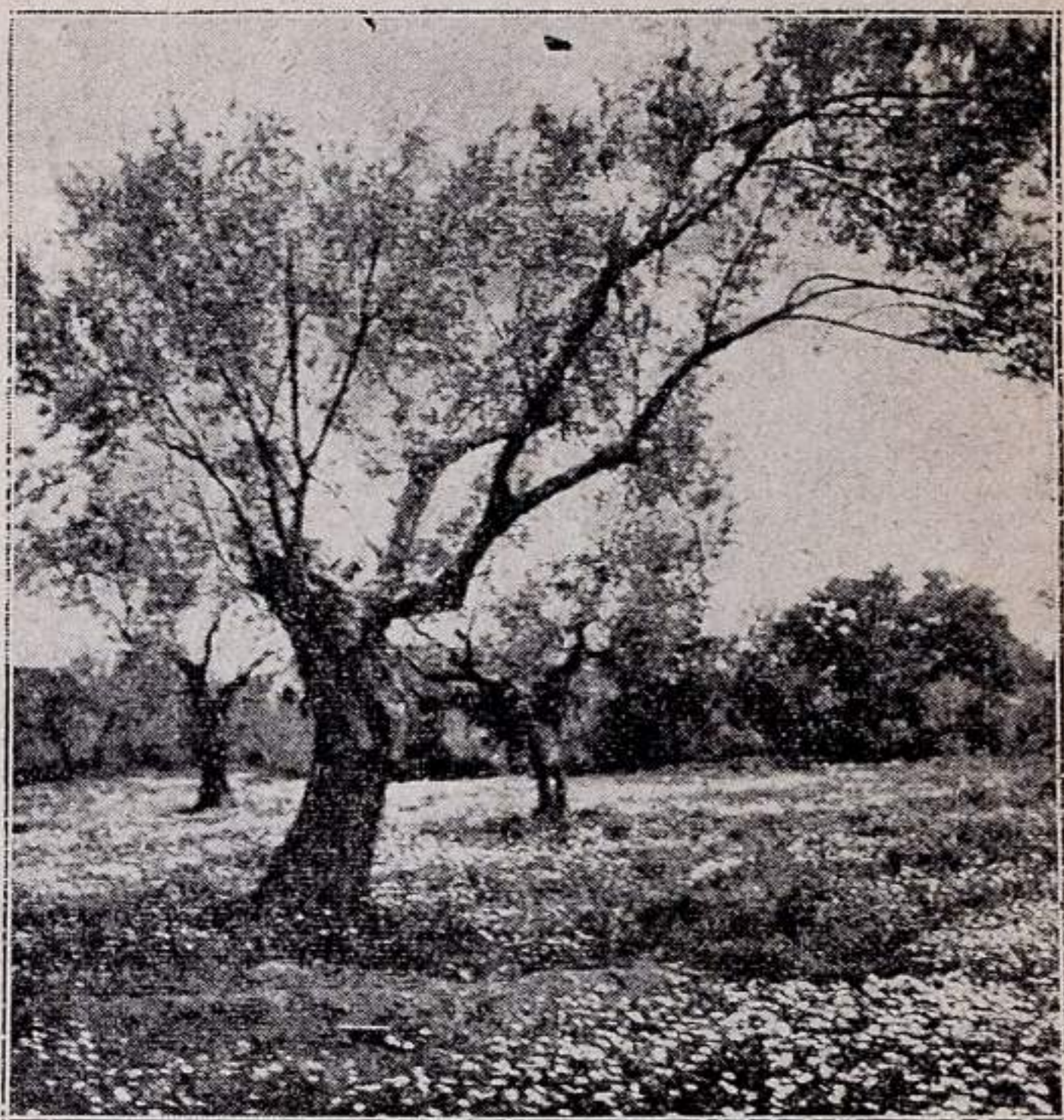
1. **Νὰ τοῦ δώσουμε ἓνα σχῆμα,** ἢ ἂν δὲν θέλουμε νὰ τοῦ δώσουμε ὀρισμένον σχῆμα, νὰ μὴ τ' ἀφήσουμε ψηλὸ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ χαμηλὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἢ κοντὸ ἀπὸ δῶ καὶ μακρὸ ἀπὸ καὶ (εἰκ. 17). **Νὰ εἶναι τὸ δένδρο συμμαζεμένον, σουλουπομένον.**

Στὸν τόπο μας ποὺ τὸ φύτευμα νέων δένδρων, μικρῶν δενδρῶν, εἶναι τόσο σπάνιον, τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια μάλιστα, ὅτι γράφουμε γιὰ τὴ διαμόρφωσι τοῦ σχήματος τῶν ἐλαιοδένδρων, τὸ γράφουμε ἔχοντας ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ ἐφαρμοσθῇ σὲ δένδρα μεγάλα,

ἀκλάδευτα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἢ καὶ κακοκλαδευμένα ἀκόμη, δένδρα τὰ ὅποια οἱ ἰδιοκτῆταί των, μὲ τὴν κατανόησι καὶ διάδοσι τῆς ἀνάγκης νὰ κλαδευτοῦν γιὰ νὰ γίνουν πιὸ καρπερά, θὰ θελήσουν νὰ περιποιηθοῦν καὶ λίγο.

Ἔχουμε ὅμως καὶ μιὰ ἄλλη περίπτωσι: τὴ διαμόρφωσι τοῦ

(Εἰκὼν 17)

Ἑλῆὰ, ποὺ δὲν εἶναι κηθόλου συμμαζευμένη, ἀφοῦ ὁ πρὸς τὰ δεξιὰ κλῶνος εἶναι τόσο μεγαλείτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους (Πρωτ. 1931)

σχήματος τῶν ἐλαιοδένδρων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ κτηματίας θὰ βάλῃ μικρὲς Ἑλῆες καὶ θὰ θελήσῃ νὰ διαμορφώσῃ τὰ δένδρα του αὐτά.

Στὴν περίπτωσι αὕτῃ τὸ μικρὸ δενδρύλιο (εἰκὼν 18) κόβουμε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σημεῖο Α, δηλ. ἀκριβῶς ἀπάνω ἀπὸ μιὰ δια-

σταύρωσι πού θὰ εἶναι σὲ ὕψος' 1—1,20 τοῦ μέτρου περίπου ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ χώματος. (1)

(Εἰκ.18) Τὸ πρῶτο κλάδευμα

τοὺς νὰ φροντίζουμε νὰ τῆς δώσουμε καλὸ σχῆμα. Περιττὸν βέβαια νὰ προσθέσω ὅτι αὐτοὶ οἱ τρεῖς κυριώτεροι βραχίονες δὲν θὰ βλέπουν πρὸς μιὰ μόνο διεύθυνσι οὔτε θὰ εἶναι ὁ ἕνας κάτω ἀπὸ τὸν ἄλλον.

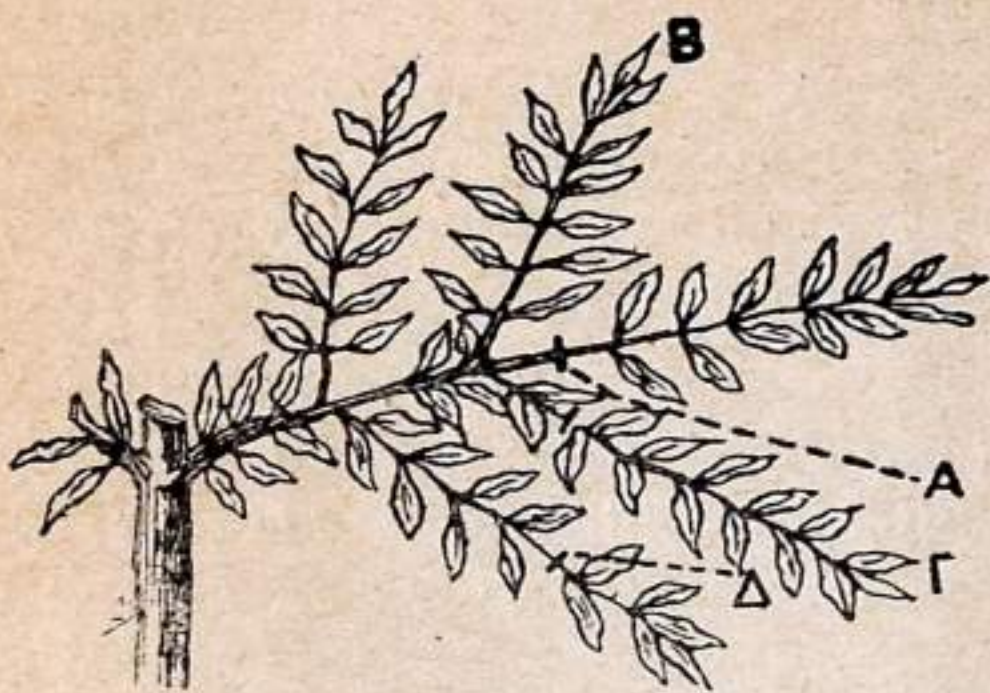
Τὴν ἄλλη ἀνοιξι, τῇ δεύτερῃ, κόβουμε πάλι τὴν ἄκρη ἑνὸς ἐκάστου τῶν κυρίων αὐτῶν κλωναριῶν καὶ εἰς τὸ σημεῖον Α (σχῆμα 19). Ἐκτὸς αὐτοῦ περιορίζουμε πολὺ ἢ καὶ κόβουμε ἔντελῶς τὰ παρακλάδια τοῦ κλώνου αὐτοῦ Γ καὶ Δ πού ἔχουν διεύθυνσι πρὸς τὸ ἥνωμα. Ἐτσι θὰ δυνα-

τὴν ἐρχομένη ἀνοιξι, ὅταν μάλιστα κόψουμε καὶ μερικὰ κλωνα-
ράκια. ἀπὸ κεῖνα πού εἶναι στὸ καίω
μέρος τοῦ δενδρυλίου, τὰ κλωνάρια πού
εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν κοιψιὰ Α θὰ μεγα-
λώσουν πρὸς τὰ πλάγια. Αὐτὰ θὰ γί-
νουν αὖριο οἱ κυριώτεροι βραχίονες τῆς
Ἑληᾶς. Ὅσο γιὰ τὸν ἀριθμὸ τους,
αὐτὸς θὰ εἶναι 2 ἕως 4. Μὲ δυὸ ὅμως
κύρια κλωνάρια, μὲ δυὸ κυριώτερους βρα-
χίονες, ἡ Ἑληά, ὅταν δὲν βρίσκεται σὲ
πολὺ γόνιμο ἔδαφος γιὰ νὰ πάρῃ μεγάλη
ἀνάπτυξι, δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ γεμίση
ἀπ' ὅλες τῆς μεριές. Μὲ τέσσαρες πάλι
κυριώτερους βραχίονες, πού θὰ εἶναι
σταυρωτὰ βέβαια, τὰ δένδρα, ὅταν δὲν
θὰ εἶναι σὲ φτωχὸ ἢ ξερὸ τόπο, θὰ γί-
νουν ἀργότερα πολὺ πυκνά, θὰ μπλέκουν
τὰ κλωνάρια τους, θὰ σκιάζῃ τὸ ἓνα
τ' ἄλλο κλπ. Γι' αὐτὸ πολὺ προτιμώ-
τερο εἶναι ν' ἀφήνουμε τρεῖς κυριώτε-
ρους βραχίονες στὴν Ἑληά μας καὶ μ' αὐ-

(1) Τὰ μικρὰ αὐτὰ δενδρύλια ἕως ὅτου μεγαλώσουν τὰ στηλώνουν μ' ἓνα παλοῦκι πού μπήγουν δίπλα τους. Αὐτὸ τὸ παλοῦκι πρέπει νὰ εἶναι πιὸ χα-
μηλὸ ἀπὸ κεῖ πού σταυρώνουν τὰ κλωνάρια, γιατί, ὅταν εἶναι ψηλότερο—ὅπως
συμβαίνει σχεδὸν πάντα—μὲ τὸν ἀέρα πέφτει ἀπάνω του τὸ δενδρύλιο κι'
ἐκτὸς ὅτι γδέρνεται—πρᾶγμα πολὺ κακὸ—ἀπὸ τῆς πολλῆς φορὲς τὰ πλάγια
κλωνάρια του στραβώνουν κι' ἔτσι χαλάει τὸ σχῆμα τοῦ δένδρου.

μώσουν περισσότερο ἐκεῖνα ποὺ βλέπουν μᾶλλον ψηλὰ καὶ ἰδίως τὸ Β ποὺ εἶναι στὴν ἄκρη.

Τὴν τρίτη ἀνοιξὶ κόβουμε πάλι τὸ κλωνάρι Β τοῦ προηγουμένου

(Εἰκὼν 19) Τὸ δεύτερο κλάδευμα

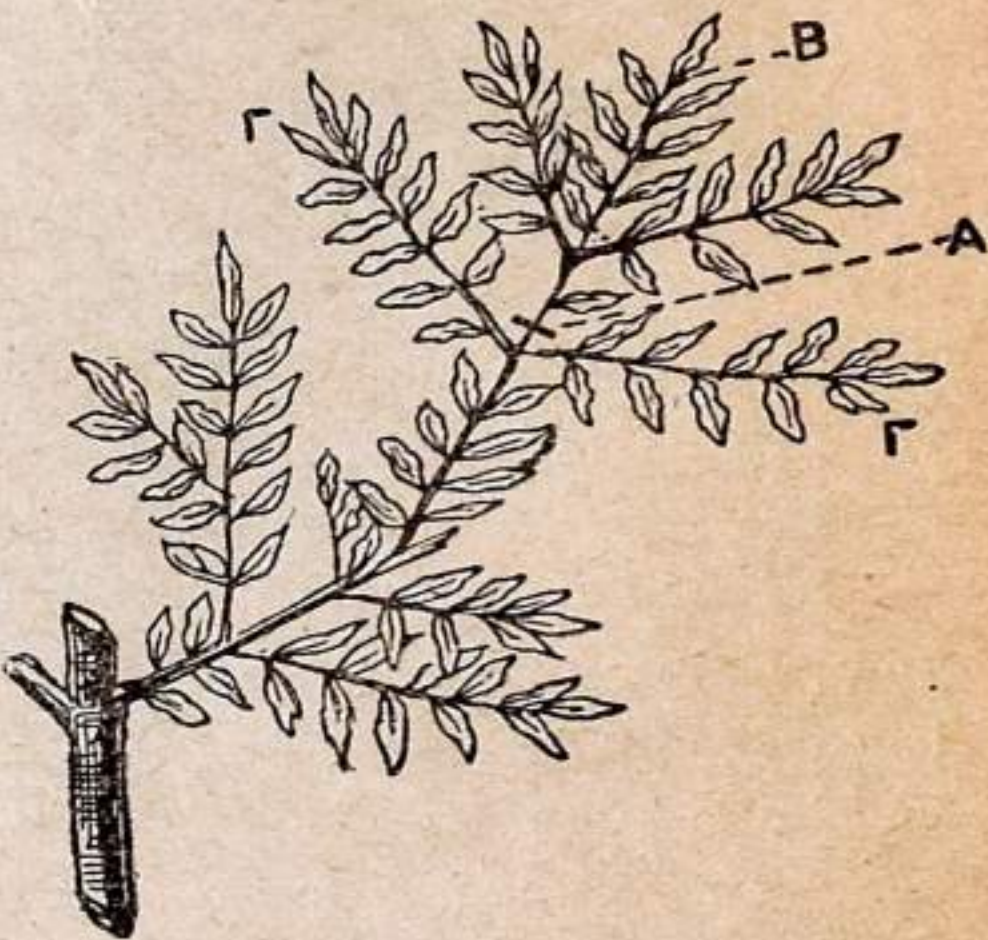
χρόνου (εἰκὼν 19) στὸ σημείο Α (εἰκὼν 20), καὶ ἀφήνουμε τὰ κλωνάρια Γ καὶ Γ.

Μετὰ τὸ κλάδευμα αὐτὸ τῆς τρίτης χρονιάς τὸ νεαρὸ ἐλαιόδενδρό μας δείχνει πλέον ἓνα σχῆμα συμμετρικόν. Στὴν περίπτωσι λοιπὸν ποὺ ὁ κλαδευτὴς θέλει νὰ τοῦ δώσῃ κυπελλοειδὲς σχῆμα φροντίζει νὰ τοῦ κόβῃ τὰ κλωνάρια ποὺ πέφτουν πρὸς τὸ κέντρον τοῦ

δένδρου καὶ νὰ τοῦ ἀφήνῃ ἐκεῖνα ποὺ βλέπουν πρὸς τὸ ἔξω μέρος αὐτοῦ καθὼς καὶ πρὸς τὰ πλάγια, ἂν τυχὸν πρὸς τὰ ἐκεῖ ὑπάρχει γυμνὸ μέρος. Ὅταν πάλι θέλει νὰ τοὺς δώσῃ σχῆμα ὀμβρελλοειδὲς τότε ἀπὸ τὸν τρίτο χρόνο καὶ ἔπειτα ἀφήνῃ καὶ κλωνάρια ποὺ βλέπουν πρὸς τὰ μέσα καὶ ποὺ ἀπὸ ψηλὰ θὰ κρατᾶνε ἴσκιον στὰ μεγάλα κλωνάρια, τοὺς κυριώτερους βραχίονες τῆς Ἑληᾶς.

Στὴν περίπτωσι ποὺ, ἀντὶ μικρῶν δενδρυλίων ὁ ἐλαιοκτηματίας θὰ φυτέψῃ ἀνεπτυγμένους ἀγριληῆς ἢ παραφυάδες, τότε βέβαια τὸ πρῶτον κλάδευμα ποὺ ὑποδεικνύουμε πρὸς τὰ μέσα καὶ ποὺ ἀπὸ ψηλὰ θὰ κρατᾶνε ἴσκιον στὰ μεγάλα κλωνάρια, τοὺς κυριώτερους βραχίονες τῆς Ἑληᾶς.

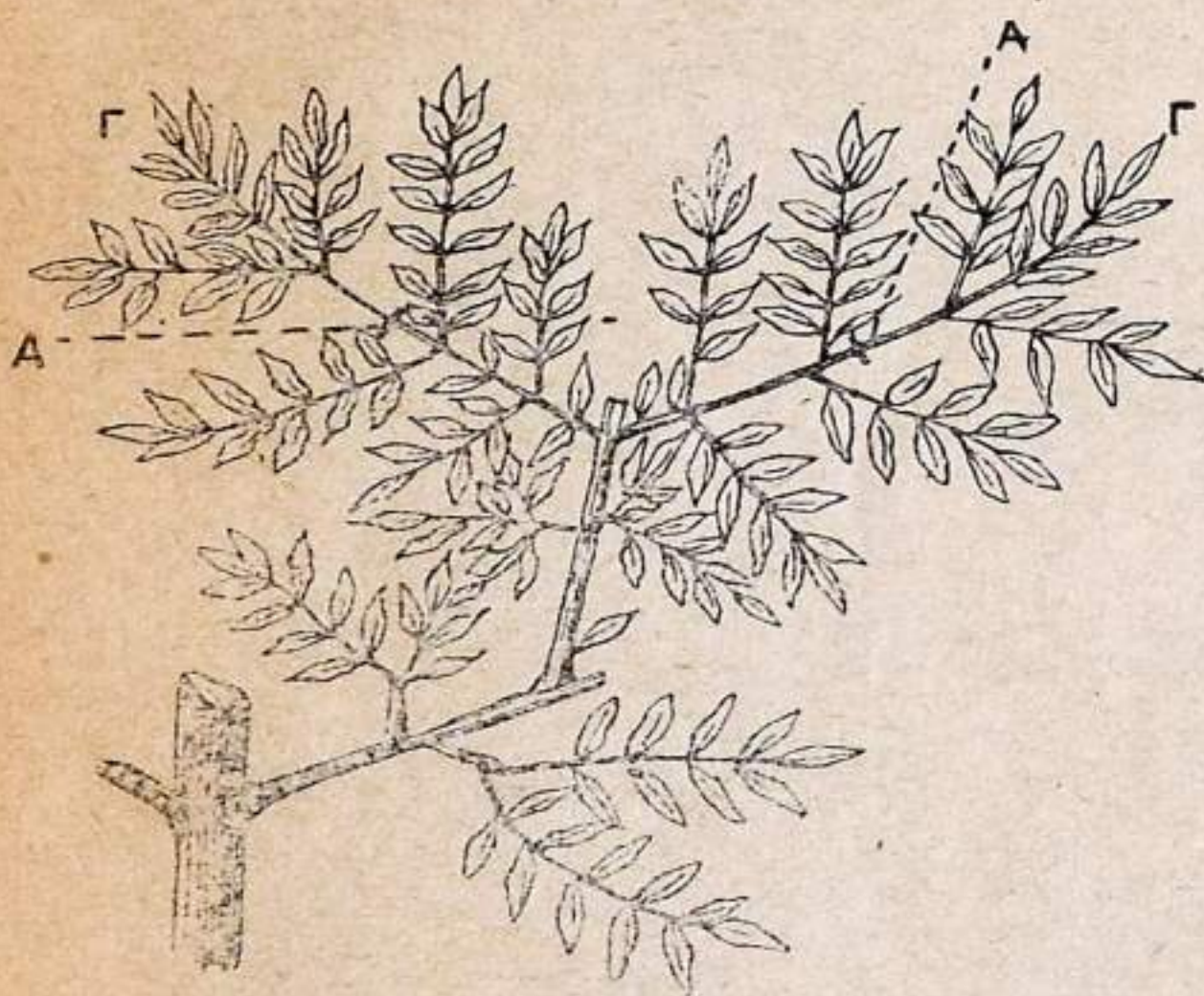
Ἔτσι, μὲ τὸν τρόπο ποὺ ὑποδεικνύουμε, θὰ καταφέρουμε νὰ διαμορφώσουμε τὰ νέα μας δένδρα. Εἶναι πάντως εὐνόητο ὅτι, ὅταν ἡ Ἑληᾶς μας εἶναι πολὺ κοντὰ ἢ σὲ φτωχὸ ἔδαφος φυτευμένες, θὰ κυττάξουμε νὰ κρατήσουμε περισσότερο τὸ δένδρον, δηλ. νὰ τὸ κόβουμε βαθύτερα γιὰ νὰ μὴ γίνῃ μεγάλο. Ἀντιθέτως ὅταν εἶναι σὲ

(Εἰκὼν 20) Τὸ τρίτον κλάδευμα

κανονική ἀπόστασι καὶ σὲ καλὸ ἔδαφος τότε θὰ κόβουμε μακρύτερα τὰ κλωνάρια, κι' ἔτσι ἡ Ἑλῆθὰ θὰ γίνῃ μεγαλείτερη.

Τὸ νὰ ἔχουν τὰ δένδρα μας κάποιο σχῆμα δὲν ὑπαγορεύεται βέβαια ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ εἶναι ὠραῖα, ἀλλ' ἀπὸ τὴ βεβαιότητα ὅτι ἔτσι τὰ κάνουμε περισσότερο παραγωγικά. Παρατηρήσαμεν ἐν τούτοις ὅτι μερικοὶ ἐλαιοκλαδευταὶ δίνουν μεγαλειτέρα τοῦ δέοντος προσοχὴ στὸ σχῆμα τοῦ δένδρου. Ἀλλὰ τῆς Ἑλῆθας μας δὲν τῆς ἔχουμε γιὰ καλλωπιστικὰ δένδρα, τῆς ἔχουμε γιὰ καρπὸ, καὶ τὸ σχῆμα τῶν

(Εἰκὼν 21) Τὸ κλωνάρι ὅπως θὰ ἔχῃ γίνῃ τὴν τετάρτη ἄνοιξι.

ἐλαιοδένδρων μᾶς ἐνδιαφέρει ἔφ' ὅσον ἐξυπηρετεῖ τὴν καλλίτερη καρποφορία αὐτῶν. Συνεπῶς ποτὲ δὲν πρέπει νὰ θυσιάζουμε τὴν βεβαιότητα τῆς καλλιτέρας καρποφορίας στὴν προσπάθεια νὰ κάνουμε ὠραῖα σχήματα.

2. Τὸ ὕψος τοῦ νὰ μὴ εἶναι ὑπερβολικό. Κυρίως δὲ ὁ κορμός τοῦ νὰ μὴ σταυρῶνεται πολὺ ψηλὰ καὶ ἔτσι τὸ φύλλωμά τοῦ νὰ μὴ εἶναι πολὺ ψηλό. Στὸν τόπο μας, ποὺ ἔχουμε πολλές κατσί-

κες, πρέπει τὸ φύλλωμα τῶν Ἑλῆθων (κι' ἐννοοῦμε τῆς μεγάλης) νὰ χαμηλώνῃ ἕως τὸ κεφάλι ἐνὸς μετρίου ἀνθρώπου. Ἔτσι θὰ μποροῦν εὐκόλα νὰ δουλεύωνται ἀπὸ κάτω μὲ τὸ ζευγάρι, ὅταν καὶ ὅπου βλέπουν τέτοιο καλό.

Στὰ περισσότερα μέρη τῆς Εὐρώπης κρατοῦν τῆς Ἑλῆθας χαμηλές (3—4 μέτρα περίπου). Κι' αὐτὸ κυρίως γιὰ νὰ μποροῦν νὰ τῆς μαζεύουν εὐκόλα. Στὸν τόπο μας ὅμως, ποὺ τὰ δένδρα ἔγειναν τόσο ψηλά, καλὸ εἶναι νὰ τὰ μαμηλώνουμε μὲν ὅσο μποροῦμε γιὰ νὰ μὴ πᾶνε ψηλότερα, ἀλλὰ ὅχι καὶ νὰ ζητήσουμε νὰ τὰ κάνουμε κοντὰ ὅπως ἄλλοι. Αὐτὸ τῆς περισσότερες φορές δὲν εἶναι καθόλου σκόπιμο καὶ μάλιστα εἶναι ἀδύνατον.

3. Νὰ μὴ ἀφήνουμε λαιμάργους στὴν Ἑλῆθὰ μας. Καὶ

για μὲν τοὺς μεγάλους λαιμάργους, πὺ εἶναι στὴ μέση τοῦ δένδρου, δὲν γίνεται βέβαια λόγος. Θέλουν κόψιμο ἀπὸ τὴ βάσι τους. Ἄλλὰ κάτι μικροὶ πὺ βρίσκονται σὲ πλάγια κλωνάρια, θέλουν κορυφο-λόγημα. Ἔτσι θὰ πετάξουν πλάγια κλωναράκια, τὰ ὁποῖα θὰ γίνουν, ὅπως εἶπαμε, καρποφόρα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως χρησιμεύ-

(Εἰκὼν 22)

Μιὰ καλοκλαδευμένη νέα Ἑλὴὰ τοῦ κτήματος Συγγροῦ (Πρωτ. 1931).

ουν σὰν μικρὲς ἀντλίες (ρουφίχτρες) τῶν χυμῶν τοῦ δένδρου στὴς ἄκρες ἐκεῖ πὺ βρίσκονται, ἀπὸ τὴ δουλειά τους δὲ αὐτὴ κερδίζουν τὰ πλάγια κλωνάρια πὺ βρίσκονται κοντά τους. Τρέφονται κι' αὐτὰ καλλίτερα.

4. Νὰ μὴ ἀφήνουμε στὸ δένδρο μὰς περισσότερα κλωνάρια ἀφ' ὅσα φαίνεται πῶς πρέπει ν'ἄχῃ γιὰ νὰ μπορῇ νὰ τὰ τρέφῃ καλὰ καὶ νὰ καρποφορῇ τακτικά. Τὰ κλωνάρια αὐτὰ πὺ θὰ μείνουν δὲν πρέπει ποτὲ βέβαια, γιὰ τοὺς λόγους πὺ

εἶπαμε, νὰ εἶναι πυκνά. Κατὰ τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴν μας Δ. Σαρακωμένον τὸ ἀραίωμα τῶν κλαδίσκων πρέπει νὰ εἶναι τέτοιο ὥστε τὰ μικρὰ πουλιὰ νὰ περνοῦν χωρὶς ἐμπόδια μεταξὺ αὐτῶν.

5. **Νὰ κόβουμε κάθε τι ποὺ δὲν εἶναι γερό,** ἐγκαίρως δὲ

(Εἰκὼν 23)

Ἑληές ὅπως τῆς κλαδεύουν στὸ Reus τῆς Ἰσπανίας. Σὲ ἀπέραντες ἐκτάσεις ἐκεῖ βλέπει κανεῖς γενικευμένο τὸ ἰδεῶδες κλάδευμα [Πρωτ. 1930]

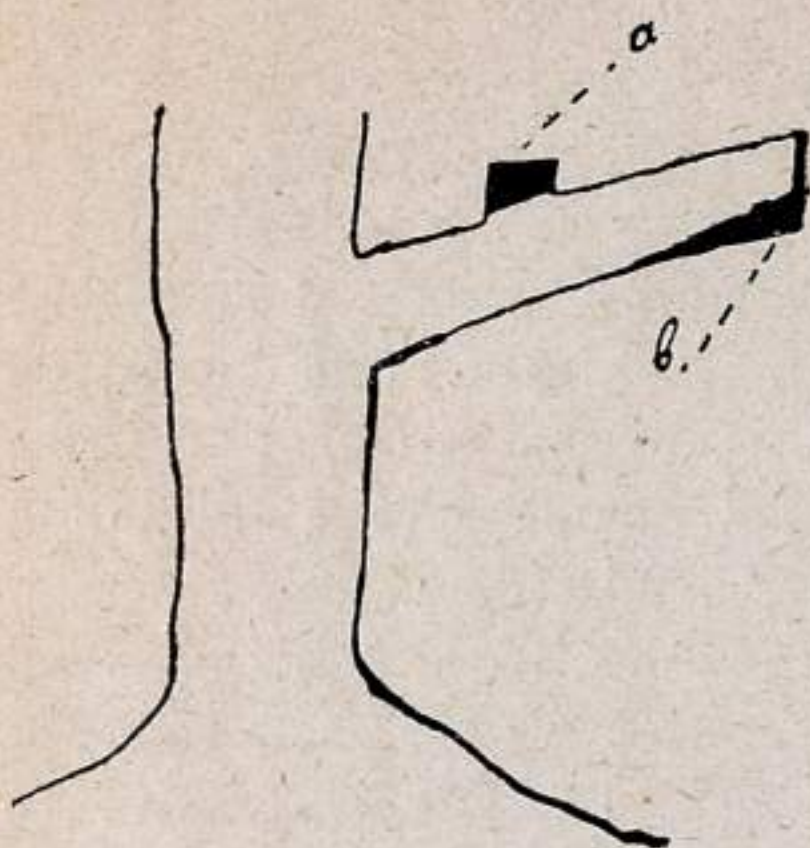
κάνει τῆς κοψιές. Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ξέρουν τὴ δουλειά τους δὲν κόβουν στὴ βάσι του τὸ κλωνάρι ἀλλὰ λίγο πιὸ ψηλά. Ἔτσι ἀφήνουν ἓνα «κεφάλι» μὲ τὴν ἰδέα ὅτι δὲν θὰ σαπίσῃ ὁ κλώνος ποὺ ἔμεινε (εἰκὼν 24). Ἄλλοι πάλι δὲν λαμβάνουν καμμιὰ πρόνοια ὅταν κόβουν ἰδίως μεγάλα κλωνάρια κι' ἔτσι, μόλις προχωρήσῃ τὸ πριόνι ἢ τὸ τσεκούρι, ὁ κλώνος πέφτει ἀπὸ τὸ βάρος του ξεσκίζοντας τὸ μέρος ποὺ μένει. Καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη περίπτωσι γίνεται ἀμέσως φανερό ὅτι ἐκεῖνος ποὺ περιποιήθηκε τὸ

ὄχι μόνον τὰ ξερά ἀλλὰ καὶ κάθε ἀσθενικὸ κλώνο, μικρὸ ἢ μεγάλο, γιατί ἔτσι προλαμβάνουμε τὴ διάδοσι ἀσθενειῶν τῶν δένδρων μας. Τὸ καλλίτερο μαλιστα εἶναι, καὶ αὐτὸ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ γίνεται ὅταν ὑπάρχουν ξυλοφάγα ἔντομα στῆς Ἑληές, νὰ καῖμε ἀμέσως ὅλα αὐτὰ τὰ κλωνάρια.

6. **Τὰ κλωνάρια τοῦ δένδρου νὰ βλέπουν πρὸς τὸ ἔξω μέρος αὐτοῦ.** Τὸ κέντρον του, στὸ ὀμβρελλοειδὲς σχῆμα, νὰ εἶναι ἐλεύθερο καὶ μόνο μερικοὶ κλώνοι ποὺ θὰ χρησιμεύουν γιὰ τὴν προφύλαξι τῶν μεγάλων κλάδων ἀπὸ τὸν ἥλιο θὰ πέφτουν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ δένδρου.

7. **Ἡ ἱκανότης ἐνὸς ἐλαιοκλαδευτοῦ φαίνεται πολὺ ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ**

δένδρο ἦτανε ξυλοκόπος κι' ὄχι ἐλαιοκλαδευτής. Ἡ πληγὲς αὐτές, ἔτσι ποὺ ἔγειναν, θὰ γίνουν ἀφορμὴ σαπίσματος ποὺ γρήγορα θὰ προχωρήσῃ. Προσέξτε ὅλα τὰ ἐλαιοδένδρα τοῦ τόπου μας. Θὰ δῆτε ὅτι τὸ σάπισμα τοῦ κορμοῦ των ἢ τῶν κλώνων των ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ μιὰ κακὴ κοιψιά. Ὁ καλὸς ἐλαιοκλαδευτής ποτὲ δὲν ἀφήγει τὸ «κεφάλι» αὐτό, ἀλλὰ κόβει τὸν κλῶνο στὴ βάσιν του. Δὲν

(Εἰκὼν 24)

Πῶς κλαδεύουν οἱ ξυλοκόποι. α, τὸ «κεφάλι» ποὺ ἀφήνουν καὶ ποὺ πρέπει νὰ εἶχε κοπῇ. Τὸ μελανωμένο μέρος εἶνε τὸ περιττό. β, τὸ μελανωμένο μέρος δείχνει ποὺ σχίζεται ἢ ἔληξεν ὅταν δὲν προσέχουν κατὰ τὸ κόψιμο τῶν πλαγίων κλώνων.

κάνει ποτὲ ὀριζόντια τομὴ ἀλλὰ πάντοτε πλαγία, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά. Ἀκόμα ποτὲ δὲν ἀφήνει τὴν τομὴν κακοφτιασμένη ἀλλὰ τὴν ἱσιάζει πάντοτε γιὰ νὰ μὴ κρατᾷ ὕγρασία. Ἄν χρησιμοποίησε πριόνι, ποὺ μασάει τὴν κοιψιά, τότε ἀμέσως τὴν περνάει μὲ τὸ κλαδευτῆρι ἢ μὲ ἓνα σουγιά καὶ τὴν κάνει ἐντελῶς λεία, ἐντελῶς ὁμαλή.

Ὁ καλὸς ἐλαιοκλαδευτής ἐπίσης, ὅταν μάλιστα κόβει μεγαλειότερα κλωνάρια, ποτὲ δὲν ἀφήνει νὰ ξεσχίζεται τὸ μέρος ποὺ μένει, γι' αὐτὸ δὲ ἢ τὸν κόβει στὴν ἀρχὴ ψηλότερα κι' ἔπειτα κάνει τεχνικὰ τὴν τομὴν στὸ σημεῖο ποὺ πρέπει, ἢ ἀρχίζει κόβοντας ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τοῦ κλώνου καὶ λίγο ψηλότερα, κι' ἔπειτα κόβει ἀπὸ πάνω. Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀποφεύγει τὸ ξέσχισμα.

8. Γιὰ νὰ ποῦμε ἓνα δένδρο καλοκλαδευμένο πρέπει νὰ φροντίζουμε ν' ἀνοίγουμε τὸ σαπισμένο κορμό του καὶ νὰ ἀπομακρύνουμε ὅ,τι δὲν εἶναι γερό (εἰκὼν 6).

9. Ἡ κοιψιὰ, ἰδίως τῶν μεγαλειτέρων κλώνων, ὅπως καὶ ἡ πληγὲς ποὺ ἀφήνει τὸ καθάρισμα τῶν σαπισμένων κορμῶν, **πρέπει πάντα νὰ ἀλοιφῶνται** μὲ ἀσβέστι καὶ θειϊκὸ σίδηρο ἢ μὲ κατράμι γιὰ νὰ ἀποφεύγεται τὸ σάπισμα πολὺ περισσότερον.

10. **Νὰ καθαρίζουμε τὸν κορμὸ καὶ τοὺς κλάδους ἀπὸ τῆς λειχήνης**, ποὺ πολλὰς φορὲς ἔχουν. Αὐτὲς μὲν δὲν βλάπτουν τὸ δένδρο καὶ τόσο, ἀλλὰ ἀποτελοῦν ὅμως φωλὴς διαφόρων ἐπιβλαβῶν

ἐντόμων. Τὸ καθαίρισμα γίνεται εὐκόλα μὲ κᾶτι ἁπλὲς ξύστρες, μ᾽ ἓνα δὲ κατόπιν ἀσβέστωμα τοῦ κορμοῦ ἢ λειχήνες ἐξαλείφονται.

Ὁ καλὸς ἐλαιοκλαδευτής, προκειμένου νὰ κλαδέψῃ ἓνα δένδρο, μάλιστα δὲ ὅταν εἶναι ἐγκαταλελειμμένο, πρὶν ἀνέβῃ ν' ἀρχίσῃ τὴ δουλειά του, *μελετᾷ τὸ τι θὰ κόψῃ* κυττάζοντας τὸ δένδρο γύρω—γύρω κι' ἀπὸ κάτω. Ἔτσι κανονίζει σὲ τὶ ὕψος πρέπει ναλλίτερε νὰ τὸ φέρῃ, πόσα καὶ ποιά χοντρὰ κλωνάρια θ' ἀφήσῃ, ποὺ θὰ περιορίσῃ τὰ πλάγια ποὺ, τυχόν, μακραίνουν πολὺ γιὰ νὰ κάνῃ τὴν Ἑλῆὰ συμμετρική, ποιὸν λαίμαργο θὰ γυρίσῃ ἢ ποιὸν ἄλλον κλάδον πρέπει νὰ κανονίσῃ γιὰ τὴν συμπλήρωσι τυχόν ὑπάρχοντος κ' νοῦ κλπ. Ἀφοῦ κανονίσῃ αὐτὲς τῆς χοντρὲς γραμμὲς ποὺ θ' ἀκολουθήσῃ, τῆς κυριώτερες αὐτὲς ἐργασίης ποὺ θὰ κάνῃ, ἀνεβαίνει μὲ τὰ ἐργαλεῖα του καὶ κάνει τὴ δουλειά του ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς μεγάλους λαιμάργους ποὺ συχνὰ τὸν ἐμποδίζουν. Κατόπιν προχωρεῖ καὶ στὸ ἀραιώμα τῶν κλαδίσκων, τὸ κορυφολόγημα τῶν λαιμάργων, στὴ μετατόπισι πρὸς ὑπάρχοντα κενὰ γειτονικῶν κλάδων, ποὺ εἶχαν πρὶν ἄλλη διεύθυνσι κλπ.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἀλλοιώτικα παρουσιάζεται τὸ δένδρο ἀπὸ κάτω κι' ἀλλοιώτικα φαίνεται ὅταν ἀνεβῇ κανεὶς ἐπάνω. Στὸν ἐξησκημένο ὅμως ἐλαιοκλαδευτὴ αὐτὸ δὲν κάνει καμμιά ἐντύπωσι καὶ προχωρεῖ στὴ δουλειά του χωρὶς νὰ σαστίζῃ καθόλου. Σὲ λίγη ὥρα κατεβαίνοντας μᾶς ἀφήνει ἓνα καλοκλαδευμένο δένδρο.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ ἐπαναλάβω ὃ, τι γράφω καὶ στὸν πρόλογο τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου: Ὅτι δηλαδὴ τὸ κλάδευμα καὶ δὴ τῆς Ἑλῆας δὲν διδάσκεται τόσον καλὰ μὲ τὰς ἐντύπους ὁδηγίας ἢ μὲ ἓνα βιβλιαράκι, ἀλλ' ἐπὶ τῶν δένδρων μὲ τὰ ἐργαλεῖα στὰ χέρια. Πάντως γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς καλὸς ἐλαιοκλαδευτής, κι' ὅταν ἔχει ὅλες τῆς ἀπαραίτητες γνώσεις καὶ τὴν πείρα, πρέπει ν' ἔχῃ ἀρκετὴ ἀντίληψιν, ν' ἔχῃ κᾶποια φυσικὴ ἱκανότητα (ταλέντο) γιὰ τὴ δουλειά αὐτή. Τὸ κλάδευμα τῶν δένδρων δὲν εἶναι μηχανικὴ δουλειά, γι' αὐτὸ πρέπει καὶ νὰ πληρῶνεται ἀναλόγως τῆς ἀξίας του κάθε κλαδευτής. Ὅπως δὴ ποτε *μπροσιὰ σὲ μιὰ κλ δευμένη Ἑλῆὰ μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς ἂν τὴν βρῖσκει καλὰ ἢ ἄσχημα κλαδευμένη, ποτὲ ὅμως πῶς ἔιρεπε νὰ εἶχε κλαδευτῇ*, γι' αὐτὸ δὲν ξέρει πῶς ἦτανε πρὶν. Τὸ πῶς πρέπει νὰ κλαδευτῇ ἓνα δένδρο μόνο πρὶν ἀρχίσῃ νὰ κόβῃ μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς. ἀφοῦ θὰ ξέρῃ τὶ θέλει καὶ θὰ *μελετήσῃ* τὶ πρέπει νὰ κάνῃ καὶ πῶς θὰ τὸ κατωρθώσῃ.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.	σελ. 3
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄	
Τὶ πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψει κατὰ τὸ κλάδευμα.	» 7
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄	
Τὶ σκοποὺς ἔχουν τὰ κλαδεύματα.	» 12
1. Τὸ καταλληλότερο σχῆμα τοῦ ἐλαιοδένδρου.	» 12
2. Ἡ ἀφαίρεσις τῶν ξηρῶν ἢ ἀρρώστων κλαδιῶν.	» 15
3. Ἡ βελτίωσις καὶ ἀνανέωσις τοῦ ἀναστήματος ἢ τοῦ φυλλώματος τῶν δένδρων.	» 18
4. Ἡ διευκόλυνσις τῆς καλῆς καὶ κανονικῆς καρποφορίας.	» 24
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄	
Πῶς πρέπει νὰ κλαδεύουμε.	» 27

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000014196

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

*Η ἀρρώστειες τῶν βοδιῶν καὶ ἀγελάδων, Γ. Ψάλτη.	» 10.
Αἱ τροφαὶ τῶν κτηνῶν, Π. Δεκάζου καὶ Γ. Ψάλτη.	» 8.
Οἱ Στάβλοι τῶν ζώων, Β. Γ. Γανώση.	» 4.
*Ὁ χοῖρος καὶ τὰ προϊόντα του, Γ. Ψάλτη.	» 8.

Διάφορα :

*Η χλωρίς τῆς Τσακωνιάς, Μ. Δέφνερ.	» 2.
Οἱ ἀρουραῖοι καὶ ἀκρίδες, Ν. Η. *Αναγνωστοπούλου.	» 5.
Γεωργική—Κυνηγετική—Ζωολογία, Η. Καραλέκα.	» 5.

Μελισσοκομικά—σηροτροφικά :

Τὸ κουκοῦλι Π. Παπάζογλου.	» 5.
*Ὁδηγὸς διὰ τοὺς Σηροτρόφους, Π. Παπάζογλου.	» 2.
*Η νομαδική μελισσοκομία ἐν Ἑλλάδι, Α. Ξυδιᾶ.	» 6.
Τὰ μελίσσια, Α. Ξυδιᾶ.	» 5.

Γεωργικὴ βιομηχανία καὶ ἐμπόριον γεωργ. προϊόντων :

Τυρὸς ἀγραφῶν, Ν. Ζυγούρη.	» 8.
Τὸ γάλα καὶ ἡ γιαούρτη, Ν. Ζυγούρη.	» 5.
Πῶς ταξιθεύονται τὰ φρούτα, Ν. Βοσυνιώτη.	» 3.
Τὸ ἐλαιόλαδον καὶ τὰ σπορέλαια, Π. *Αναγνωστοπούλου.	» 3.
Τὸ λάδι, Ν. Λύχνου.	» 3.
Τὰ λάδια καὶ οἱ ἐλῆες στὸ ἐμπόριο, Ν. Λύχνου.	» 2.
Τὸ κρασί, Ν. Πύρλα.	» 2.
Ποτοποιία καὶ Οἰνοπνευματοποιία, Κ. Στεφανίδου.	» 5.
Τὸ βούτυρον, Ν. Ζυγούρη.	» 5.
Πρακτικὴ τυροκομία, Ν. Ζυγούρη.	» 10.
Αἱ νωπαὶ σταφυλαὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ, Σ. Καλογερέα.	» 10.
*Επὶ τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἐλαιολάδου καὶ τῶν ἐλαίων, Γ. Φιλιπποπούλου.	» 3.
Οἱ φαγώσιμες ἐλιές καὶ τὸ λάδι, Α. Γεωρ. ἀκοπούλου.	» 4.

*Αγροτικῆς οἰκονομίας :

Αἱ γεωργικαὶ ὁργανώσεις, Α. Βογιατζόγλου.	» 3.
Πῶς θὰ προκόψῃ ἡ γεωργία μας, Προτάσεις Συνδέσμου Ἐπιστημόνων γεωπόνων.	» 5.
*Η πύκνωσις τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν, *Αμάντου, Ν. *Αναγνωστοπούλου καὶ Καραβίδα.	» 10.
*Η γεωργικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, Σ. Χασιώτου καὶ Θ. Μουλούλη.	» 5.
*Η ἀγροτικὴ μεταρρύθμισις, Ν. Η. *Αναγνωστοπούλου.	» 6.
*Η σιτοκαλλιέργεια καὶ σιτάρκεα ἐν Ἑλλάδι, Ν. Η. *Αναγνωστοπούλου.	» 10.
Πῶς δύναται νὰ αὐξηθῇ καὶ νὰ βελτιωθῇ ἡ ἐν Ἑλλάδι σιτοπαραγωγή, *Αρ. Θ. Μουράτογλου.	» 10.
*Η ὁργάνωσις τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ραϊφφάιζεν, Γεωργίου Σ. Τριβιζᾶ.	» 6.
Α' Πανελλήνιος Γεωργ. Ἐκθεσις Μιστρᾶ, Π. Μπούρα.	» 1.
Πίναξ τῶν ἀσθενειῶν τῆς ἐλαίας, (ἐγχρωμος, χαρτοδεμένος).	» 15.
*Εγχρωμοὶ πίνακες γεωργικοὶ καὶ κτηνοτροφικοὶ, διάφοροι γερμανικοὶ Γκράζερ, (ζητεῖτε κατάλογον αὐτῶν) ἕκαστος. δρ. 40—50.	
Σώματα Γεωργ. Δελτ., ἐτ. 1920, 1921, 1922, 1923 καὶ 1924. ἕκαστ. ἔτος. δρ. 15.	
ἐτῶν 1926, 1927, 1928, 1929 καὶ 1930 ἕκαστον ἔτος. » 25.	
Γεωργικὸν Δελτίον, μηνιαῖον, συνδρομὴ ἑτησίᾳ ἐσωτερικοῦ.	» 25.
» » » » ἐξωτερικοῦ.	» 50.

*Εμβάσατε τὸ ἀντίτιμον τῶν βιβλιαρίων πού ἐπιθυμεῖτε νὰ προμηθευθῇτε διὰ ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζιτικῆς ἐπιταγῆς καὶ θὰ σᾶς ἀποσταλοῦν ταῦτα ἀσφαλῶς.

Τὰ βιβλιάρια ταῦτα δὲν ἐπιβαρύνονται μὲ ταχυδρομικὰ ἔξοδα εἰς τὸ ἐσωτερικόν. (*Εκ τοῦ Γεωργικοῦ Δελτίου καὶ Ε.Γ.Ε.)

*Η φυσιχιά, Θ. Καραβέρη.	» 7.
*Η ἀχλαδιά, Α. Κοσμᾶ.	» 7.

ΒΙΒΛΙΑΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
 (ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ)
ΑΘΗΝΑΙ: ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 53

Φυτῶν μεγάλης καλλιεργείας:

Τὸ τρυφύλλι, Π. Δεκάζου.	δρ.	5.
* Ἡ πατάτα, Π. Δεκάζου.	,	5.
Τὰ χημικὰ λιπάσματα, ρ' ἐκδόσις βελτιωμένη, Π. Χάσιου.	,	8.
* Ἡ καλλιέργεια τῶν ζαχαροτεύτων καὶ κτηνοτροφικῶν τεύτων, Σ. Παπανδρέου.	,	3.
Τὸ καννάβι, τὸ λινάρι καὶ ἄλλα κλωστικὰ φυτὰ, Ι. Σορδίνα.	,	6.
Τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, ἡ βρώμη καὶ ἡ βερίδα, Φ. Τζουλιάνου.	,	6.
Τὰ ὄσπρια, Ν. Ἀναγνωστοπούλου.	,	6.
Τὸ καλαμπόκι, ἡ ἄσπριτσα, τὸ σκουπόχορτο, τὸ ρύζι, τὸ κεχρί, Γ. Σακελλοπούλου.	,	10.
* Ἐργαλεῖα ὀργωμάτων καὶ σπορᾶς, Ι. Σορδίνα.	,	10.
Κόκκινον σκουλήκι τοῦ βάμβακος, Π. Δεκάζου καὶ Ν. Πιζάνη.	,	5.
Τὸ βαμπάκι, Νεοφύτου Ι. Πιζάνη.	,	8.
22 Πλουτοφόρα φυτὰ, Α. Γεωργακοπούλου.	,	8.

Λαχανοκομικὰ καὶ ἀνθοκομικὰ:

* Ὁ κήπος, Ι. Μπρισσέ.	,	5.
Τὰ λουλούδια, Α. Χατζηνικολάου.	,	6.
Τὸ σπαράγγι καὶ ἡ φράουλα, Π. Χριστοπούλου.	,	6.

Δενδροκομικὰ:

Τὸ κλάδευμα τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, Ι. Μπρισσέ.	δρ.	4.
* Ἡ ἐλῆα, Ι. Σορδίνα.	,	5.
Μηλέα καὶ ἀπιδέα, Ν. Βοσυνιώτη.	,	5.
Τὸ κλάδευμα τῶν ἐλαιοδένδρων, Ν. Λύχνου.	,	2.
* Ἡ μουριά, Π. Παπάξογλου.	,	6.
* Ἡ φουντουκιά, Μ. Παπαδοπούλου.	,	3.
* Ἡ μυῖγα τῆς ἐλῆας, Ν. Λύχνου.	,	5.
* Ἡ ροδακινιά, ἡ βερυκοκκιά καὶ ἡ ἀμυγδαλιά, Ν. Βοσυνιώτου.	,	5.
Οἱ ἐμβολιασμοὶ τῶν δένδρων, Ν. Βοσυνιώτου.	,	7.
* Ἡ φύτευσις τῶν δένδρων, Ι. Μπρισσέ.	,	3.
Τριανταφυλλιά καὶ Ροδέλαιο, Δαμασκηνιά καὶ Ἀμυγδαλιά, Α. Γεωργακοπούλου.	,	4.
* Ἡ πορτοκαλλέα καὶ τὰ ἄλλα ξυνά, Θ. Παύλου.	,	5.
Τὰ σῦκα ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ, Σωκράτους Α. Καλογερέα.	,	8.
* Ἡ πορτοκαλλέα, ἡ μανδαρινέα, ἡ λεμονέα καὶ τὰ ἄλλα ἐσπερι- δοειδῆ, Ι. Σορδίνα.	,	10.

*** Ἀμπελουργικὰ:**

Τὸ σταφύλι τσαοῦσι, Π. Παπαδοπούλου.	,	5.
Τὰ ἀμπέλια μὲ Ἀμερικάνικα κλήματα, Π. Παπαδοπούλου.	,	8.
Οἱ ἀρρώστειες τῆς ἀμπέλου, Γ. Σακελλοπούλου.	,	10.
* Ἡ Σουλτανίνα, Ε. Γενιδουνιά.	,	6.
Τί γίνεται ἐν Ἑλλάδι διὰ τὴν φυλλοξήραν, Π. Ἀντωνοπούλου.	,	5.

Κτηνοτροφικὰ καὶ κτηνιατρικὰ:

Τὰ ἄλογα, τὰ γαϊδούρια καὶ τὰ μουλάρια, Γ. Ψάλτη.	,	6.
Τὰ πρόβατα τὰ γίδια καὶ οἱ κατσίκες, Γ. Ψάλτη.	,	6.
* Ἀρρώστειες τῶν προβάτων καὶ τῶν γιδιῶν, Γεωργίου Ψάλτη.	,	8.
Χοιροτροφία, Ν. Η. Ἀναγνωστοπούλου.	,	8.
Τὰ κουνέλια, Γ. Ψάλτη.	,	5.
Πῶς γιαιτρεύεται ἡ κλαπάτσα, Δ. Ἀγγελικοπούλου.	,	2.
Οἱ ἀρρώστειες τῶν ἀλόγων, Γ. Ψάλτη.	,	6.
Οἱ ἀρρώστειες τῶν πουλερικῶν, Ι. Μανιατάκη.	,	8.
Τὰ πουλερικὰ, Ἀπ. Ἀργυρίου.	,	8.

(Ὅπισθεν συνέχεια)